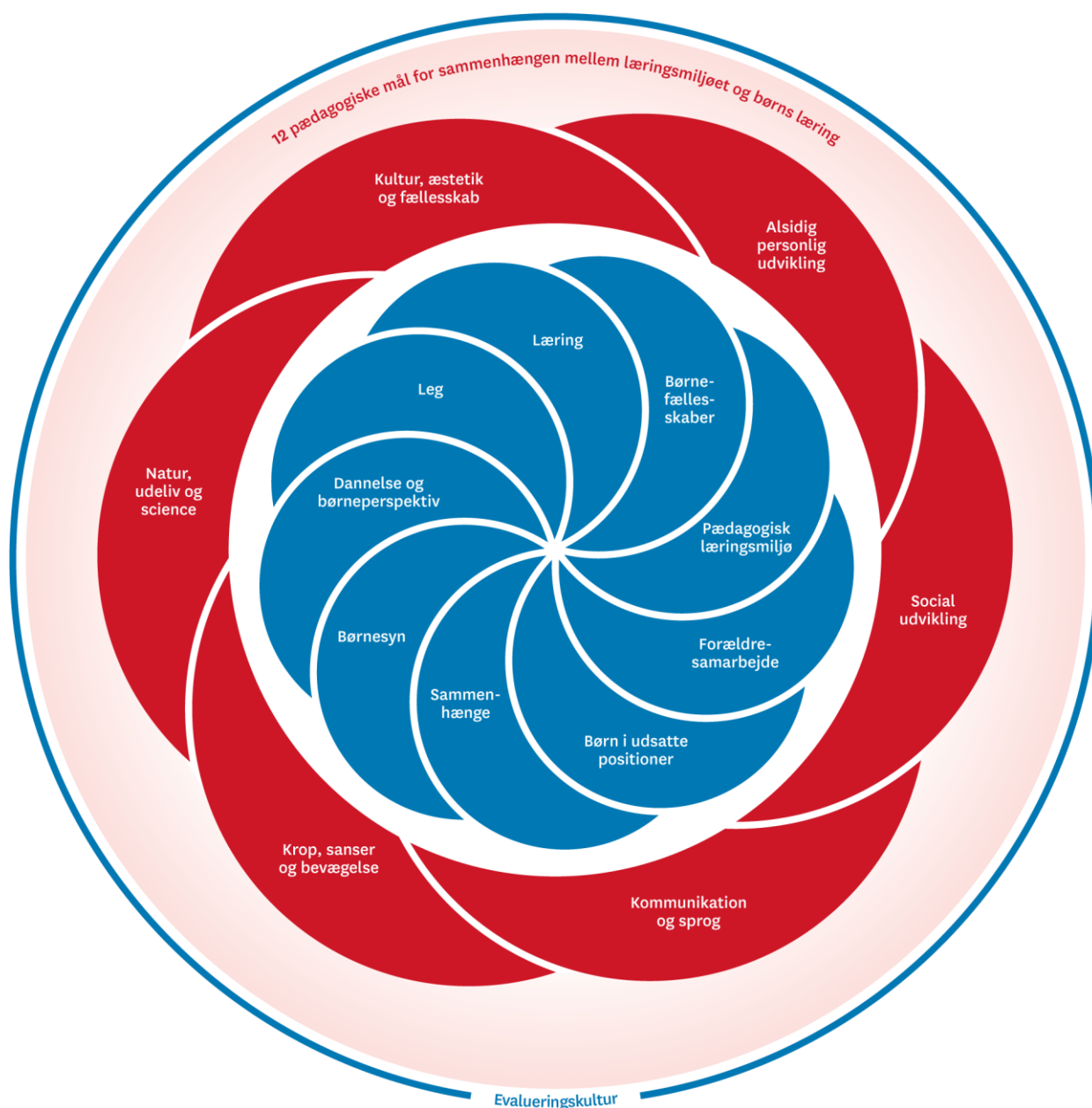

Pædagogisk læreplan for VVK I - Æblekassen 2023

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i

publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan. Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Hvem er vi?

Klynge VVK I er en 0 – 6 års klynge i Valby, der består af 4 enheder og et ledelsesteam på 8 pædagogiske ledere og en klyngeleder. Enhederne hedder Ellepilen, Humlehuset, Børnehuset Grønttorvet og Æblekassen.

Vi har valgt at udarbejde Den styrkede pædagogiske læreplan i to trin.

1. trin er et ledelsesmæssigt niveau, hvor ledelsesteamet har beskrevet det overordnede ledelsesperspektiv for, at vi i alle vores enheder har en rød tråd i arbejdet med de styrkede læreplaner.

2. trin er inddragelse af det pædagogiske personale, som skal arbejde lokalt med den styrkede pædagogiske læreplan og beskrive deres arbejde.

I VVK I er vores vision:

VVK I er en sammenhængende og attraktiv klynge for børn, forældre og medarbejdere. Alle arbejder aktivt med klyngens fælles definerede kerneopgave og faglige rum. Vi når vores ønskede resultater gennem fleksible og professionelle arbejdsfællesskaber.

Visionen er funderet i:

- Ét ledelsesteam med fælles ledelsesansvar.
- Alle medarbejdere arbejder som ét team.
- Systematisk brug af data på alle niveauer.
- Bæredygtig økonomi.
- Samarbejde med forældrene omkring barnet.
- Positive fortællinger omkring kerneopgaven.
- Sammenhængskraft på tværs i klyngen gennem faglige udvalg.

I klynge VVK I arbejder vi ud fra en række fælles pædagogiske afsæt for, hvordan vi understøtter børnenes udvikling og læring. Dette kan ses ved at alle enheder arbejder med opdeling af børn i små grupper - aktivitetsskemaer/ugeplaner – teamsamarbejde – værktøjerne fra Sammen om sprog projektet samt SMTTE-modellen.

I nedenstående materiale kan du læse om hvordan vi i klynge VVK I har besluttet at arbejde med følgende temaer:

Barnesyn

Læringsmiljøer

Samarbejde med forældre om barnets læring

Kommunikation og sprog

Hvert tema er opdelt i flere afsnit. Det første afsnit er et kort uddrag fra lovteksten vedr. temaet. Dernæst er der et afsnit der beskriver hhv. klyngens fælles beslutninger og aftaler for det pædagogiske arbejde med temaet. Efterfølgende er der et afsnit der gennem praksiseksempler beskriver

hvordan førnævnte kommer til udtryk på den enkelte enhed, samt en beskrivelse af hvilke tiltag enheden vil iværksætte for at udbrede de gode erfaringer til resten af dagen. Det er også i dette afsnit at enhederne har mulighed for at beskrive eventuelle særkender indenfor det pågældende tema.

Nedenfor har vi lavet en beskrivelse af hvordan ledelsesteamet arbejder med hhv. faglig ledelse, organisatorisk ledelse samt pædagogisk ledelse for at understøtte det pædagogiske arbejde med de styrkede læreplaner bedst muligt.

Faglig ledelse i VVK I:

VVK I's pædagogiske ledere sikrer at det pædagogiske personale skaber læringsmiljøer af høj kvalitet ved at deltage på relevante planlægnings- og refleksionsmøder hvor vi altid stiller de ovenstående spørgsmål i processen.

Derudover skal den pædagogiske leder udøve ledelse ud fra de to nedenstående punkter.

Den pædagogiske leder skal altid være garant for at Barnesynet bliver inddraget i samtlige beslutninger der bliver truffet på enhederne og i klyngen.

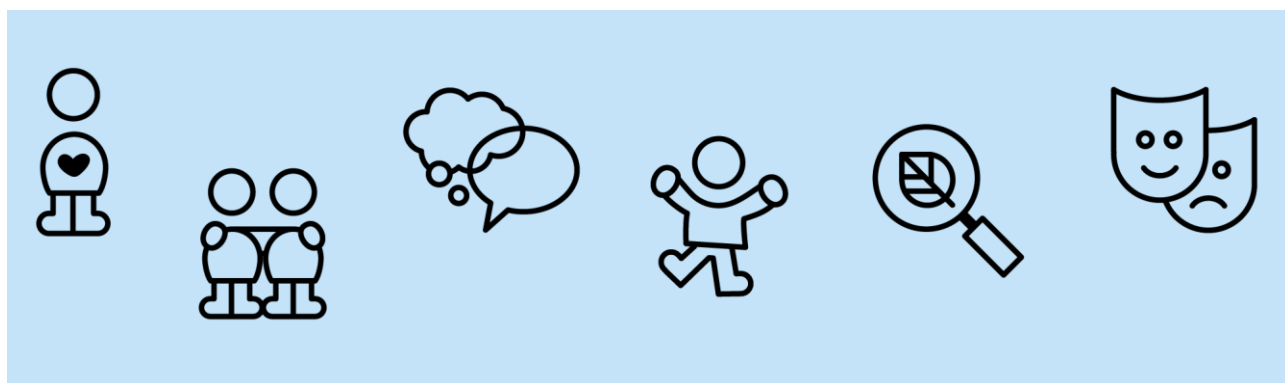
Dette gøres ved diverse mødefora, planlægning af dagligdagens aktiviteter, struktur og organisering. Ved at stille spørgsmål som "Når vi gør sådan – hvilken betydning har det så for barnet?" så fremmer vi refleksion over daglig praksis hos det pædagogiske personale.

Organisatorisk ledelse i VVK I:

- Den pædagogiske leder skal sætte rammer, der giver det pædagogiske personale mulighed for at planlægge, udføre og evaluere pædagogiske aktiviteter og rutiner.
- Den pædagogiske leder skal implementere en feedbackkultur ved at sætte det på dagsordenen i dagligdagen og på relevante møder.
- Den pædagogiske leder skal udvikle teamsamarbejdet i alle afdelinger.

Pædagogisk ledelse i VVK I:

- Den pædagogiske leder skal oversætte kompleksiteten i de styrkede læreplaner.
- Den pædagogiske leder skal gå forrest ift. at være nysgerrige samt guide og korrigere det pædagogiske personale i dagligdagen.
- Den pædagogiske leder skal være nærværende og helt tæt på kerneopgaven i hverdagen.
- Den pædagogiske leder skal sørge for relevant opkvalificering af den enkelte medarbejder.
- Den pædagogiske leder skal skabe rammer der sikrer at det pædagogiske personale kan koble deres faglige refleksioner til den konkrete praksis.

Pædagogisk grundlag

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag.”

”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

”De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14

Æblekassens pædagogiske grundlag

Æblekassen er en flot og nybygget daginstitution i det nye beboelsesområde der ligger på det gamle Grønttorv. Vi ligger centralt i bebyggelsen, med udsyn til den store grønne park. Vores hus består på nuværende tidspunkt af 4 vuggestuegrupper og 6 børnehavegrupper – i alt 191 skønne børn og omkring 38 personaler. I 2023 arbejder vi hen imod en anden fordeling af Æblekassen, så der vil være 5 vuggestuegrupper og 5 børnehavegrupper – i alt 175 børn.

De fysiske rammer:

Huset er indrettet med et team/to stuer i stueplan, et storkøkken, et lille kreativt rum og lederkontor. 1. salen indeholder to teams/4 stuer med børnehavebørn. Mellem disse teams ligger husets motorikrum, nemlig vores fællesrum – 'TRÆET'.

På 1. sal er der foruden børnelokaler også personalerum, mødelokale og personalekontor.

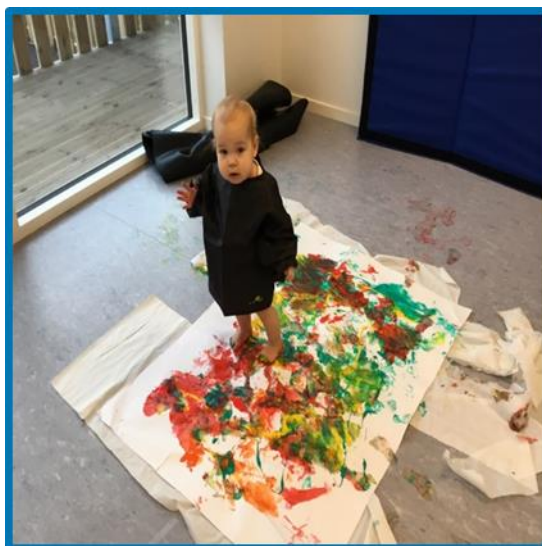
2. salen rummer 2 teams/4 stuer med vuggestuebørn. Mellem disse teams ligger vores udendørssoverum og husets hjerte - 'ATELIERET'.

Vores pædagogiskes grundlag:

Vores pædagogiske tilgang er inspireret af Reggio Emilia som ser barnet, som en kompetent medspiller og aktivt kundskabssøgende, både på det nære relationelle, men også med lysten og evnen til at lære nyt på alle områder.

Det er et menneskesyn, der lægger vægt på, at både børn og voksne er i stand til, hvis de har ordentlige vilkår at tage ansvar og udvikle sig. I dette menneskesyn ligger der også en underbyggende tro på og tillid til, at alle har noget at byde ind med og hvis man får mulighed for at tage et fælles ansvar, så gør man det.

Vores pædagogiske tilgang er, at vi alle tager livet og læring til os forskelligt og at det derfor er vigtigt, at vi tænker både krop, sjæl og sind ind, når vi hjælper barnet til næste udviklingstrin.

Vores pædagogiske rammer og rutiner:

Vi arbejder med ugeplaner som er opdelt med både leg, voksenstyrede aktiviteter og med stort fokus på, at barnet deltager aktivt i dagens gøremål.

Vi arbejder projektorienteret tre dage om ugen, hvor vi med de mindre grupper sikrer os, at vi kan fordybe os og nørde med børnenes optagethed.

Vi arbejder struktureret og sætter rammen så der skabes plads for trivsel, dannelse og udvikling. Personalet er med som støtte og vejleder til alt det nye og som dem der passer på og tager ansvaret for barnets og børnegruppens trivsel og udvikling.

Vi arbejder målrettet og bevidst på at skabe et hus med masser af latter, et højt fagligt niveau og med et børnemiljø, hvor der er plads til nysgerrighed, læring og masser af barndoms glæde.

Barnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

Først forholder I jer til de fem elementer:

- Barnesyn
- Dannelse og børneperspektiv
- Leg
- Læring
- Børnefællesskaber.

I kan beskrive elementerne samlet eller hver for sig.

De øvrige elementer i det pædagogiske grundlag skal ifølge loven fremgå særskilt af den pædagogiske læreplan. Disse elementer forholder I jer til lidt senere.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 15

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

Barnesyntet i klynge VVK I

I klynge VVK I arbejder vi ud fra det Barnesyn der i dagtilbudslovens §8, stk. 2 er beskrevet som følgende:

”Det at være barn har en værdi i sig selv. Børn skal ikke alene forberedes på at blive voksne, men også støttes og værdsættes de første år.”

I forhold til en definition og beskrivelse af barnesyntet, har vi bevidst valgt at undlade at lave en egen-fortolkning, men i stedet henviser vi til nedenstående, der er beskrevet i hæftet Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 16, dette er et uddrag af Master for en styrket pædagogisk læreplan, 2016.

”FN’s Børnekonventions fokus på barnets ret til leg og medbestemmelse står centralt i danske dagtilbud. Det betyder, at dagtilbuddene er forpligtede til at give børnene medbestemmelse og skabe læringsmiljøer, der tager udgangspunkt i børnenes perspektiver, og hvor den børneinitierede leg fremmes af det pædagogiske personale, som værner om børnenes initiativ, fantasi og virkelyst.

Børnesyntet i danske dagtilbud tager udgangspunkt i, at det at være barn har en værdi i sig selv. Derfor værner danske dagtilbud om børns ret til at være børn, til at være forskellige og til at udvikle sig i forskelligt tempo. I danske dagtilbud er der fokus på at drage omsorg for børnene og samtidigt stimulere og udfordre børnene for at understøtte deres trivsel, læring, udvikling og dannelse.

De danske dagtilbud skal være med til at understøtte det gode børneliv, forstået som et liv, hvor der er plads, tid og ro til at være barn, og hvor et nært og tillidsskabende pædagogisk personale giver barnet nærvær, omsorg og tryghed til at kunne lære at udvikle sig. Børn opfattes som kompetente og selvstændige, samtidigt med at børn har brug for omsorg, udfordringer, positive forventninger og tillid fra det pædagogiske personale.

Det pædagogiske personale og ledelsen må skabe organisatoriske rammer og et læringsmiljø, der muliggør, at børnene oplever nærhed, trivsel, læring, udvikling og anerkendende relationer. Børn ses som aktive medskabere af egen læring og udvikling i rammer, det pædagogiske personale er ansvarlige for. Børnenes bidrag er væsentlige og vigtige elementer i det pædagogiske arbejde – når der er tale om både planlagte aktiviteter, spontant opstået situationer, leg og rutinesituationer. Derfor er det vigtigt, at barnet føler sig set og forstået, og at barnet oplever, at det har en demokratisk stemme.

Legen og legene, nysgerrige tilgange er udgangspunktet for de processer, som barnet indgår i, og som det pædagogiske personale har ansvaret for at rammesætte. Læreplanen skal understøtte, at dette fokus fastholdes i det pædagogiske arbejde.”

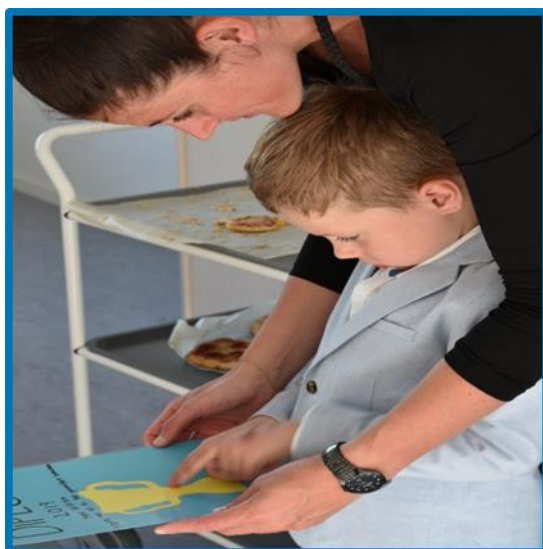
Barnesyntet i Æblekassen

I Æblekassen ser vi barnet som stærkt, vidende, rig på ressourcer og som kompetent.

Vi ser, hører og forstår barnet på dets præmisser og udviser tillid og nærvær.

Vi mener at barnet har ret til at give udtryk for alle slags følelser, så barnet kan prøve sig selv af og derefter danne sig selv.

Desuden opfatter vi barnet som nysgerrigt på sine omgivelser og mener at barnets sandhed har samme værdi som andres.

I hvilken grad understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børn som medskabere af egen udvikling i disse udvalgte situationer (Leg, voksen initierede aktiviteter, rutiner)?

Vores barnesyn kommer til udtryk i måden hvorpå vi tilrettelægger vores læringsmiljøer. Vi er undersøgende overfor børnenes interesser og lyst til ny viden. Vi tager udgangspunkt i vores observationer af børnene i det videre arbejde og i videreudvikling af læringsmiljøerne.

Hvordan vil vi styrke de dele af vores pædagogiske praksis, hvor vi har vurderet, at der er behov for udvikling?

Ved at bruge dokumentation, som et værktøj i den pædagogiske praksis bliver vi i stand til, løbende, at evaluere og sætte ind, hvor der er behov for det. I Æblekassen bruger vi blandt andet SMTTE-modellen og en dokumentationsmodel (se bilag), som er udviklet med inspiration fra Reggio Emilias arbejdsmetoder. Dette gør vi for at sikre os, at vi får alle væsentlige detaljer med når vi betragter udviklingen hos et enkelt barn eller i en større børnegruppe. Herudover benytter vi os af netværkssamarbejde (tale-/hørepedagog, støttepædagog, psykolog etc.) i situationer hvor behovet måtte være til stede. Dette samarbejde finder sted på baggrund af dialog med det enkelte barns forældre.

Dannelse og børneperspektiv i klynge VVK I

I dagtilbudslovens §8, stk. 2 står der følgende:

"Børn på fx 2 år og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse."

For at understøtte dette børneperspektiv har vi i klynge VVK I forpligtet hinanden på at sikre at alle børn har en stemme, både i forhold til planlægning samt evaluering af hverdagens rutiner. Barnet skal sikres en aktiv stemme i forhold til at ses som et ligeværdigt menneske. Derved forankres værdier og viden i barnets personlighed, som barnet tager med sig i sit videre liv.

Børneperspektivet skal medtænkes i planlægningen og udførelsen af det daglige pædagogiske arbejde. Alle børn skal have en oplevelse af at have indflydelse på udformningen af dagligdagen og aktiviteterne uanset baggrund, køn, alder og kultur.

Det pædagogiske personale i en børnehavegruppe, vil ofte bruge dialogen med børnene som redskab i planlægningen og evalueringen af eks. aktiviteter. I en vuggestuegruppe, hvor flere børn endnu ikke har verbalt sprog, vil det pædagogiske personale være mere afhængige af egne observationer af børnene. Ved at aflæse og følge børnenes reaktioner og adfærd, får det pædagogiske personale mulighed for at justerer vores pædagogiske praksis herefter.

Dannelse og børneperspektiv i Æblekassen:

I Æblekassen ser vi barnet, som kompetent, nysgerrigt og vidende. Vi opfatter dets verden med samme værdi som andres, uanset alder. Vi er opmærksomme på at se verden fra barnets perspektiv og udgangspunkt og imødekommer, forfølger og motiverer til gentagelser og nysgerrighed. Det enkelte barns perspektiv opfattes alvorligt, som en del af et led mod dannelse. I Æblekassen møder vi barnet med tillid og nærvær i alle slags følelser, så barnet føler sig forstået og lærer at navigere og forstå egne behov og dets omverden. Alt dette er med til at udvikle barnets selvværd, selvstændighed og deres evne til at indgå i samspil med andre.

I Æblekassen ser vi dannelse som værende en fast del af hverdagen og dens rutiner. Både i vuggestuen og i børnehaven har vi samme udgangspunkt for dannelse, og møder barnet på dets udviklingstrin, styrker dets sociale kompetencer, øver behovsudsættelse og motiverer til selvhjulpenhed. Vi ser barnet, som en ligeværdig deltager i samspil og ønsker at bidrage til at gøre barnets verden større ved at inddrage, give medindflydelse og præsentere simple valg, afstemt med alder og kompetencer.

"I Æblekassen går børnene på toilettet og vasker hænder hver dag inden frokost. Alle står i kø og venter på, at det bliver deres tur. Imens de venter, opstår et frirum, hvor der bliver snakket både børn og voksne imellem. Der snakkes måske om formiddagens aktivitet, eller andre emner som fanger børnenes opmærksomhed." (personale i Æblekassen)

I denne lille stund ser vi, at både børnenes sociale kompetencer, sproglige færdigheder og kropslige bevidsthed kommer i spil. Der bliver sanset, øvet behovsudsættelse og dannelsesprocessen styrkes.

I hvilken grad bruger vi disse udvalgte tilgange til at inddrage børnenes perspektiver med henblik på observation af børnene (fx registrering af børnenes brug af rum, legetøj o.l.), Børnene som medskabere (fx tage billeder af, tegne eller vise yndlingsting og -steder), Børnene som fortællere (fx samtaler, interview og rundvisning)?

Vores børneperspektiv bygger på en opfattelse af barnet, som værende kompetent, søgende og vidende. Heri ligger der en forståelse af, at det altid bør være børnenes interesser som skal skabe grobund for den hverdag der bliver opstillet for dem i børnehaven. I Æblekassen observerer og registrerer vi, hvad børnene er optaget af og bruger det når vi skal vurdere, hvilke pædagogiske tilrettelagte aktiviteter vi mener børnene får mest gavn af. Meget af den viden vi får vedrørende, hvad børnene er optaget af frembringes i dialog med børnene og observationer omkring, hvad de er optaget af når de leger i mindre børnegrupper.

Når man vælger at arbejde med børn ud fra det ovennævnte perspektiv, ligger der også en indbygget forståelse af, at man, som ansat i Æblekassen, besidder evnen til at være omstillingsparat. Børn bliver ofte interesseret i nye ting eller ting, som de er i gang med at lære at forstå. Derfor er det de ansattes fornemste opgave at være opmærksomme på, hvad der optager børnene og agere på det.

Hvordan vil vi styrke de dele af vores pædagogiske praksis, hvor vi har vurderet, at der er behov for udvikling?

Ved at dokumentere pædagogiske aktiviteter eller observere børn i leg - med henblik på at vurdere børnenes trivsel og udvikling - kan vi analysere og evaluere os frem til, hvor vi skal blive bedre til at sætte målrettet ind. I denne evaluering vil det blive tydeliggjort, hvorvidt det pædagogiske personale skal bibeholde eller justere den pædagogiske tilgang til et enkelt barn eller en større eller mindre børnegruppe. Mere konkret kan det nævnes, at vi gør brug af SMTTE-modellen understøttet af Æblekassens dokumentationsskema (se bilag) alt efter behov.

Leg i klynge VVK I

I dagtilbudslovens §8, stk. 2 står der følgende:

"Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud."

Legen har en grundlæggende betydning for barnets personlige og sociale udvikling f.eks. er legen med til at fremme barnets fantasi, selvværd og identitet.

Det pædagogiske personale skal kunne justere deres praksis således, at de både rammesætter legen så børnene har mulighed for at afprøve sig selv i nye situationer samt at de også giver plads og rum til at følge børnenes spontane lege. Det pædagogiske personale har ansvar for at støtte børnene i de legerelationer der spontant opstår.

Leg i Æblekassen:

I Æblekassen oplever vi, hver dag, leg i alle dets former. Æblekassens historie er forholdsvis kort og der er blevet modtaget mange børn siden 1/9 2018, hvor institutionen begyndte med tre børn. Da legen har en grundlæggende betydning for børns trivsel og for deres personlige og sociale udvikling, har legen hele tiden været vores fundament til relations dannelse. Legen har det pædagogiske personale brugt som metode til at skabe tryghed og rammer for at der kan dannes nye relationer til børn og voksne. Legen har dannet grobund for, at nye børnemiljøer kunne etableres.

I processen med at modtage mange børn og opbygge stærke og udviklende børnemiljøer, har vi erfaret vigtigheden af den voksnes rolle i legerelationer. Vi har oplevet, hvor skrøbelig relations dannelse er når rammerne og vilkårene for børnene er ukendte og nye, men vi oplever nu, at de første stuer og børn i institutionen har fået skabt et solidt og rummeligt børnemiljø, hvor børnene nu har så dybt kendskab til hinanden, at legen kan give muligheder for at udfordre sig selv i nye situationer og rammer. Legen kan på disse stuer opstå spontant og vare ved uden forstyrrelser og uden rammesætning af det pædagogiske personale.

Eksempler fra hverdagen:

"Et barn i børnehaven har haft svært ved at lege, men hun får startet en leg der ender med at have mange børn med. Hun får støtte fra den voksne, men da den voksne trækker sig, falder legen fra hinanden og barnet har svært ved at blive i den, selvom det var hendes leg."
(Pædagogisk personale i børnehaven)

"Der er mange små børn på min stue. De leger ikke sammen, men leger meget parallel leg. Hvis man starter en leg og går, stopper den. Det kræver, at en voksen er meget deltagende. Alligevel kan det være nemt at samle en leg op igen, hvis den er stoppet, f.eks. fordi et barn skal have skiftet ble. Børnene er gode til at starte genkendelige lege. Nogle børn kan godt lege selv, men langt de fleste har brug for meget voksenstøtte." (Pædagogisk personale i vuggestuen)

Eksemplerne tegner et billede af, hvordan leg kan samle børn og skabe nye kontakter, men eksemplerne viser samtidig, hvor skrøbelig legen er, i en børnegruppe, når rammerne og trygheden forsvinder. Det er vigtigt, at man, som voksen, forstår at positionere sig selv i legen. Det er den voksnes ansvar at give børnene den støtte de har brug for, i legen. Enten ved at rammesætte og skabe situationer der kan hjælpe børn ind i legen, guide børnene til at udvikle legen eller åbne muligheder for den spontane leg. I Æblekassen giver vi børnene muligheder for at gå på opdagelse i legen. F.eks. muligheder der opstår i atelieret hvor kreativiteten kan udfolde sig og hvor børnene kan lege hver for sig og sammen, gennem det kunstneriske udtryk.

Eksempler på vigtigheden af de rigtige rammer og støtte, som hjælper børn ind i legen:

"Da jeg begyndte i Æblekassen observerede jeg, at en af pigerne på stuen var meget lidt deltagende i legen med de andre piger på stuen. Vi kunne se, på pigen, at hun gerne ville i kontakt med de andre børn, men syntes at det var svært. Vi talte sammen på stuen og blev enige om at give pigegruppen mulighed for at lege i det tilstødende rum til stuen, som er mere privat. Nu oplever jeg, at pigen er meget mere deltagende og hun er ikke passiv mere, i legene. Jeg er nået frem

til den erfaring, at det ikke er altid, at børnene har brug for voksenstyrede aktiviteter, men derimod mere frihed." (Pædagogisk personale i børnehaven)

"Der er to stille piger, der ikke har så mange venner, men som er blevet gode venner efter, at de er begyndt at spise sammen ved et lille bord. Det startede med at de bare snakkede sammen under måltidet og nu har det udviklet sig til at de leger sammen." (Pædagogisk personale i vuggestuen)

I Æblekassen er stuerne opdelt i legezoner. Legezonernes indretning går igen på alle stuer og er med til at skabe en genkendelig rød tråd for børnene. Samtidig medvirker legezonerne til, at børnene nemmere kan gå i gang med at lege. Børnene skal ikke først til at forholde sig til, hvad der er af aktivitetsmuligheder, men kan straks gå i gang med at lege i overskuelige og genkendelige rammer. Legezonerne indbyder også til mindre grupper som er gennemgående i hele Æblekassens struktur. Legezonerne giver mulighed for nærvær og fordybelse og kan give legen andre udfoldelsesmuligheder, end i det åbne rum. Legezonerne tager udgangspunkt i børnenes interesser og er tydeliggjort ved fysisk opdeling i rummet. Det pædagogiske personale er nysgerrige og observerende i forhold til børnenes udvikling, så vi hele tiden sørger for at skabe rammer der møder børnenes behov og legeinteresser og samtidig stimulerer deres sociale, sproglige og personlige kompetencer til næste udviklingstrin.

I Æblekassen er legen også læring. Det er i legen, hvor børnene kan afprøve sig selv og blive kloge på egne andres grænser. Det er i legen børnene udvikler deres følelsesregister og øver sig på at sætte ord på følelserne med støtte fra den voksne. Det er også i legen, at vi oplever vuggestuebørn der øver sig på at dele og børnehavebørn der øver sig på at beskrive en handling i legen for at skabe bedre lege.

I hvilken grad bruger vi disse udvalgte tilgange til at understøtte børnenes leg, så legen udvikler sig positivt for alle børn (lade børnene lege selv og iagttage på afstand, guide og hjælpe aktivt ved behov, deltage aktivt i legen)?

En af grundstenene i Æblekassen er, at vi er der, hvor børnene er, rent fysisk. Derfor er vi også meget opmærksomme på, at vi sidder på gulvet, hvis børnene leger på gulvet. Generelt betyder det, at vi er meget i øjenhøjde med børnene, rent fysisk, da vi oplever at det har en yderst positiv effekt på børnenes trivsel. Det kan lyde som en selvfølge, men ved at have det, som et fokusområde bliver vi i stand til at aflæse børnenes konkrete behov for hjælp og læring, i forskellige legesituationer. Jo mere vi er der, hvor børnene er des mere, bliver vi i stand til at give den rette støtte til det enkelte barn, hvad enten det er i en konfliktsituation eller om barnet skal have opbakning til at kunne agere mere aktivt i leg med andre børn. Det er de ansattes opgave at vurdere, hvorvidt et barn skal hjælpes ind i legen med aktiv hjælp fra de voksne eller om barnet skal guides til selv at

Hvordan vil vi styrke de dele af vores pædagogiske praksis, hvor vi har vurderet, at der er behov for udvikling?

I Æblekassen er det vigtigt, at alt personalet er "uddannede" i, hvordan vi agerer med børnene. Vi ønsker at oparbejde en skarp og tydelig profil, som kan mærkes i det øjeblik man, som forælder eller barn, træder ind i institutionen. Dette gælder både på det rent pædagogiske plan såvel som det fysiske plan. Som udgangspunkt er det mest effektive instrument til at styrke vores pædagogiske praksis dialogen. Dialogen skabes på baggrund af dokumenterede eller observerede episoder og derfor er det vigtigt at have fokus på, at det skal være muligt at føre en konstruktiv dialog kollegerne imellem, hvor det er det faglige der er grobunden for den praksis som skal justeres.

Læring i Klynge VVK I

I dagtilbudslovens §8, stk. 2 står der følgende:

"Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret."

Alt giver næring til læring og denne erkendelse stiller krav til det pædagogiske personale om at sætte en tryk ramme hvor det enkelte barn har mulighed for at øve sig og blive understøttet i læringsprocessen.

Børns læring fremmes af at begå fejl. Vi mener derfor, at det er centralt, at børnene får tid til at øve sig og eksperimentere både i legen, rutiner, voksenstyrede aktiviteter samt de sociale relationer til børn og voksne. Herigennem får barnet nye erfaringer om sig selv og omverdenen og barnet oplever hvordan det langsomt tilegner sig nye kompetencer.

Før børn kan lære skal de være trygge i dels relationen men også i den situation/læringsrum de befinder sig i.

Læring i Æblekassen:

I Æblekassen sker der læring gennem hele dagen. Vi ser nemlig læring, som en central del i alt, hvad barnet gør. Det gælder både i den frie leg, voksen initieret leg, dagligdagsrutinerne, på legepladsen m.m. Vi tror på, at børn øver sig og er nysgerrige for at lære sig selv og sine omgivelser at kende. Vuggestuebarnet observerer og imiterer sine omgivelser og bliver på den måde klogere på verden. Børnehavebarnet afprøver metoder og måder til at finde frem til mere viden om det de allerede ved lidt om. Dette kan man blandt andet opleve i følgende eksempel:

"I vuggestuen har vi et barn der ikke selv vil tage sko på og af. Det interesserer ham ikke og han ser heller, at han får hjælp til det. Det pædagogiske personale har talt meget om hvordan de kan vække hans motivation til selvhjælp og er blevet enige om at små grupper kunne være en hjælp. Da de en dag går ud i små grupper i garderoben, oplever personalet, at han selv tager initiativ til at finde sine sko frem. Han begynder at åbne skoene, men går så i stå. Pædagogen sætter sig hen til ham og guider ham i, hvordan foden skal ned i skoen. Han prøver og øver sig sammen med pædagogen og han mister ikke interessen. Den ekstra tid og ro motiverer ham." (Pædagog i vuggestuen)

"På en stue, i børnehaven, har vi en dreng som øver sig på at tale dansk. Sprogbarrieren har gjort, at det har været en udfordring for ham at lege med de andre børn, på eget initiativ. Han har gået i børnehaven i ca. 9 måneder og har ofte korte dage. Dette har gjort, at han har mødt det danske sprog i meget begrænset omfang. Efter en længere ferie kommer hans mor og fortæller, at han har besluttet at ville lære dansk og at de øver sig sammen. Det pædagogiske personale oplever pludselig en anden interesse for de andre børn på stuen, hos ham. Det pædagogiske personale motiverer ham til at gentage ord og laver, i den næste periode, mange aktiviteter, hvor endnu mere læring kan opstå. De andre børn opdager, at han har en stemme da han pludselig begynder at gentage hvad der bliver sagt. På baggrund af hans og de andre børns læring er der opstået nye relationer." (Pædagog i børnehaven)

I Æblekassen arbejder vi i små grupper. De små grupper tilgodeser det enkelte barn og det pædagogiske personale har mulighed for at være nærværende i et andet omfang end i den store

gruppe. Det er her kompetencerne kan forfines og tiden kan stå stille. I de små grupper kan nysgerrigheden vokse og man kan sammen fordybe sig i længere tid ad gangen.

I Æblekassen arbejder vi med stjernestunder. Stjernestunderne er tidspunkter på dagen hvor barnet oplever én-til-én kontakt med det pædagogiske personale uden udefrakommende forstyrrelser. Det er i disse stunder barnet især oplever sig hørt og set og alle behov kan imødekommes.

I hvilken grad har vi fokus på hver af disse udvalgte tilgange, når vi arbejder ud fra et bredt læringsbegreb (Arbejde med planlagte forløb, Arbejde ud fra børnenes spontane, nysgerrighed og undren, Arbejde med at understøtte læring i samspillet mellem børnene)?

Vi er en Reggio Emilia inspireret institution. Reggio Emilia bygger på en høj grad af dokumentation og med et stort fokus på planlægning. Det vil sige at vi har en skarp struktur i forhold til, hvor når vi arbejder med de forskellige læreplanstemaer, men at vi på samme tid er meget opmærksomme på, hvad børnene er optaget af. Dette giver os mulighed for at arbejde struktureret og samtidig have fokus på at lade os inspirere af børnenes spontanitet, nysgerrighed og undren. At stille os undrende over for noget *sammen* med børnene, i stedet for *overfor* børnene, er en del af den pædagogiske kerne i Æblekassen.

Hvordan vil vi styrke de dele af vores pædagogiske praksis, hvor vi har vurderet, at der er behov for udvikling?

Ved hjælp af dokumentation af vores pædagogiske forløb bliver vi i stand til at se, hvor vi bør sætte mere ind over for et barn eller en børnegruppe. Det gode ved at bruge dokumentation, som et bevidst arbejdsværktøj er, at man fjerner fokus fra barnets eller gruppens mangler. Derimod sætter man fokus på, hvad det pædagogiske personale kan gøre for at styrke barnets eller gruppens kompetencer, hvilket skaber grobund for, at det pædagogiske personale, helt generelt, får mere fokus på udvikling.

Børnefællesskaber i klynge VVK I

I dagtilbudslovens §8, stk. 2 står der følgende:

”Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale fastsætter rammerne for.”

I VVK I forpligter vi hinanden på at understøtte alle børns aktive deltagelse i meningsfulde fællesskaber. Vi ved at børn lære og udvikler sig igennem de fællesskaber de befinder sig i. Derfor er vi forpligtet til at etablere samt støtte børnene i de fællesskaber de har eller som de måske ikke er en del af.

Børnefællesskaber i Æblekassen:

I Æblekassen er det vores overbevisning, at børnefællesskabet har stor betydning for barnets almene udvikling.

Sådan ses det i Æblekassen:

Min børnehave: *"Vi elsker at hente vores børn og mærke den summen der er omkring legen, tegnebordet eller andet. Vi sætter pris på, at vi har to børn som, hver morgen, gerne vil hen i Æblekassen og midt i en ferie spørger, hvornår de skal i Æblekassen igen"* (Forældrerådsmedlem)

Fra det lille vuggestuebarn til det store børnehavebarn, ser vi barnet spejle sig i andre børn. Barnet imiterer jævnaldrende for på den måde at tilegne sig nye kompetencer, viden og erfaring. Dette er med til at udvikle barnets selvforståelse og sociale kompetencer. Børnefællesskabets største styrke er, at barnet får mulighed for at afprøve egne grænser i ligeværdige relationer.

For at skabe et sundt børnefællesskab mener vi, at det har stor betydning, hvordan vi, som voksne, spiller ind og spiller med for at sikre os, at der bliver dannet et stærkt fundament for børnefællesskabet, hvor relationer kan spire.

Sådan ses det i Æblekassen:

En ny stue er ved at starte op: *"Der er startet 5 børn og ingen kender hinanden i forvejen. Pædagogen fanger ét barns optagethed af en køkkenleg. Barnet taler ikke dansk og har ikke erfaring med institutionslivet. Pædagogen inviterer sig selv ind i legen med et tydeligt nonverbalt sprog og sætter sig op ved et lille rundt bord med 4 stole og viser at hun er sulten. Barnet begynder at lave mad i legekøkkenet, som vækker de andre børns interesse. Pædagogen inviterer de andre børn hen til bordet og starter en restaurantleg. Pædagogen flytter sig fra bordet og placerer sig på gulvet mellem bordet med de sultne børn og barnet der laver mad. Pædagogen bliver i legen og viser med fagter at børnene vil have mere mad og langsomt opstår der en relation mellem børnene i den kontekst. Pædagogen går fra at have en central rolle i legen til at have en mere understøttende og neutral rolle"* (Pædagog i børnehaven)

Vi mener at en forudsætning for dannelsen af det gode børnefællesskab er, at rammen er sat. Derfor arbejder alle teams, i Æblekassen, med ugeplaner. Ugeplanen udarbejdes hver uge af det uddannede personale.

Ugeplanen har en fast skabelon, hvor mandag er en fast legepladsdag, hvor børnene kan mødes på tværs af stuerne og danne relationer til hinanden.

Tirsdag, onsdag og torsdag inddeles børnene i små grupper, hvor vi arbejder på børnenes optagethed, projekter og relations dannelse.

Fredag er fast rengøringsdag, hvor børnene i små grupper, sammen med en voksen, hjælpes ad med at gøre rent på deres stuer. Vi mener, at det er godt for børnenes dannelse at tage ejerskab i deres fysiske rum og vi lægger vægt på, at børnene oplever, at det er deres hus og at vi passer på det sammen.

Grupperne sammensættes af det uddannede personale, på baggrund af projekterne, børnenes optagethed, det enkelte barns næste udviklingstrin med fokus på ny læring, samt relationer børnene imellem.

Ved at arbejde med ugeplan og gruppeinddeling er vi med til at sikre den pædagogiske kvalitet i hverdagen. I de små grupper er der større mulighed for, at det enkelte barns sproglige og sociale kompetencer kan komme til udtryk. At være i en lille gruppe giver plads til barnets individuelle behov. De små grupper giver mulighed for at få et mere nuanceret billede af det enkelte barns kompetencer. Der skabes overblik og giver mulighed for at planlægge aktiviteter, med børnenes næste udviklingstrin er for øje. Desuden sikrer vi, at alle børn har muligheden for at være en del af et fællesskab.

Vores påstand er, at for at kunne navigere i det store fællesskab tror vi på, at små grupper er med til at give barnet positiv læring i samspil med andre, i små trygge rammer. For arbejdet i små

grupper giver børnene mulighed for at øve sig i at indgå i relationer. Vores overbevisning er, at barnet har brug for en tryk platform, før de kan træde ud i det store børnefællesskab.

Ugeplanen skaber forudsigelighed for børnene og personalet. Desuden giver ugeplanen forældrene mulighed for at få et indblik i deres børns hverdag, så de derved har mulighed for at tale med barnet, om det som barnet oplever i Æblekassen.

I hvilken grad bruger vi disse udvalgte tilgange til at understøtte børnefællesskaber (bevidst arbejde med fællesskaber på tværs af alder, køn, kultur mv., balance mellem små og større børnegrupper, støtte børnene i at få øje på hinandens ressourcer)?

Vi arbejder meget bevidst og målrettet med at skabe gode børnefællesskaber. Det gør vi ved at inddele børnene i projektorienterede grupper, tre dage om ugen. Dette er med til at skabe et tydeligere overblik omkring, hvilke konstellationer af børn som fremmer udviklingen hos det enkelte barn. Vi justerer i konstellationen, hvis der er grupper af børn, som virker forstyrrende på hinanden i forhold til det udviklingsområde vi ønsker at bearbejde, hos enkelte børn. Det er vigtigt at have for øje, at det ikke altid er i selskab med sine nærmeste venner, at barnet udvikler sig mest hensigtsmæssigt. Det vil sige, at når vi arbejder med et læreplanstema kan det være at et barn havner i gruppe med andre børn, som det ikke nødvendigvis føler sig tættest forbundet med, men at det oplever et forum som giver anledning til fordybelse på et plan, som barnet måske ikke ville opleve i selskab med sine tætteste venner.

I Æblekassen arbejder vi med en anerkendende tilgang til børnene. Målet med dette er at alle børn, til hver en tid, skal føle sig imødeset. Dette gør vi for at styrke barnets selvværd så barnet får nemmere ved at indgå i fællesskaber.

Hvordan vil vi styrke de dele af vores pædagogiske praksis, hvor vi har vurderet, at der er behov for udvikling?

Når man arbejder med relations dannelse er noget af det vigtigste, at der er et sundt og stærkt arbejdsfællesskab blandt de ansatte. Det føler vi, at vi har i Æblekassen, hvilket gør det muligt for os hele tiden, at holde hinanden op på de aftaler, som vi laver vedrørende det pædagogiske arbejde. Dermed er det meget igennem dialog, at vi har muligheden for at styrke hinanden i forhold til vores tilgang til børnene og den pædagogiske praksis. Herudover benytter vi os af handleplaner i de tilfælde, hvor behovet måtte opstå.

Pædagogisk læringsmiljø

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

Pædagogisk læringsmiljø i klynge VVK I

I dagtilbudslovens §8, stk. 2 står der følgende:

”Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunkt for arbejdet med børns læring.”

I VVK I vil vi sikre et inkluderende læringsmiljø ved løbende sammen med det pædagogiske personale at arbejde med følgende spørgsmål:

Hvordan sikrer vi, at vi har:

- læringsmiljøer i alle vores rutiner, aktiviteter og leg hele dagen igennem?
- læringsmiljø som altid tager udgangspunkt i både børnegruppen og det enkelte barn?
- fokus på relationen mellem voksen/barn – barn/barn?
- et læringsmiljø, hvor refleksion og feedbackkultur altid tager udgangspunkt i barnets perspektiv og hvor den voksne kan justere sin praksis i forhold til feedback fra barnet?

Plads til leg og læring

Børn vil som udgangspunkt gerne samarbejde og indgå i fællesskaber. Derfor skal vi som voksne være åbne overfor børnenes input og derigennem følge deres lyst til at eksperimentere og undersøge det de er optaget af.

Den pædagogiske praksis skal derfor have en balance mellem vokseninitierede læringsmiljøer hvor der er fastsatte mål for hvad barnet skal lære men hvor der også skal være plads til at barnet kan lege sig igennem alle dagens rutiner og aktiviteter.

Alle børn skal opleve at deres dag indeholder glæde og succesoplevelser. Dette er en forudsætning for at den optimale udvikling, læring og socialisering kan finde sted for barnet. Derved motiveres barnet til at øve sig og prøve noget nyt.

Alt efter evne skal barnet have den nødvendige støtte fra de voksne ud fra nærmeste udviklingszone.

Det pædagogiske personale skal kunne balancere mellem at have styringen og give slip på styringen. Det pædagogiske personale skal hele tiden juster sig i forhold til at placere sig hensigtsmæssigt omkring børnene og være bevidst om at tage rollen som igangsættende, støttende eller observerende.

Hvis barnet skal mærke at det beskrevet læringsmiljøet er til stede, skal det pædagogiske personale kontinuerligt arbejde med følgende temaer gennem hele dagen:

Organisering:

- Opdeling af børn i mindre grupper med bevidsthed om sammensætninger af børnene ud fra deres behov.
- Fordeling af de pædagogiske ressourcer gennem dagen.
- At alle arbejder ud fra den fælles definerede kerneopgave.

De fysiske rammer:

- Alle børn skal opleve at der er inspirerende lege - og læringszoner som motiverer barnet.

Pædagogisk afsæt:

Alle enheder i VVK I er i gang med at implementere og øve elementerne fra "sammen om sprog" og "sprogtrappen" og det skal være en tydelig praksis og det skal kunne ses i relationen mellem barn og voksen.

Pædagogisk læringsmiljø i Æblekassen:

I Æblekassen er vi bevidste om, at omsorg og læring går hånd i hånd og arbejder for at skabe stimulerende læringsmiljøer, hvor omgivelserne er rammerne for barnets trivsel, dannelse, læring og udvikling. Læring sker gennem hele dagen, hvor børnene oplever gentagelser i form af faste rutiner, spontane lege og opdelinger i små grupper. I de små grupper understøtter vi børnenes interesser, deres egen og fælles opmærksomhed, fantasi og udgangspunkter for at opnå leg. Vi skaber meningsfulde inkluderende fællesskaber, hvor alle barnets følelser er velkomne, og hvor der er grobund for, lære at give udtryk for dem i trygge omgivelser.

Vi betragter rummet og omgivelser, som en pædagogisk medspiller, og derfor er Æblekassens stuer/teams opdelt i zoner, som indbyder til fordybelse, og muligheder for at udforske og afprøve sig selv. I disse zoner er målet, at det er tydeligt for barnet, hvilken aktivitet der indbydes til og at barnet får en oplevelse af, at alle sanser udforskes og stimuleres. Zonerne er et læringsmiljø, hvor nye indtryk opstår og hvor der er plads til refleksion over hverdagens eventyr (oplevelser).

Derudover har vi fået vores Atelier i spil og ansat en Atelierista (værkstedspædagog). Vores Atelierista er pædagog med base i Atelieret og i sansehaverne på legepladsen og inviterer børnegrupperne ind i rummet, hvor fra kreativitet opstår og spreder sig ud på stuerne, hvor det skaber genklang mellem etagerne og tilbage til Atelieret.

Det er i Atelieret og i sansehaverne, at de små grupper på skift kommer for at lave projekter, der stimulerer alle sanserne. I Atelieret roder der på den gode måde med bøtter af farve blandinger, beholdere med tuscher og pensler, tykke papirruller og kasser med ispinde, tandstikker og paprør. Der er stofrester, plasticlåg, perler, slikpapir og andre gode grund- og genbrugsmaterialer, der kan inspirere børnene kreativitet og nysgerrighed. Vi oplever, at i børns hænder og med en smule guidning kan simple materialer blive til de mest fantastiske skabninger og væsener.

Eksempel på en session i Atelieret:

En gruppe børn skal fordybe sig i at lave aber, da børnene er meget interesseret i vilde dyr. Atelieristaen har taget nogle billeder med af aber. Nogle af billederne viser Close up portrætter af

abernes ansigter. På andre billeder sidder, kravler eller svinger de i træerne. Atelieristaen og børnene taler om, hvor aberne bor, hvad de spiser, og de gennemgår abens krop, for nu skal børnene tegne deres egen abe med sort tusch på papir. Mens nogle børn tegner helt til kant, holder andre sig til et lille hjørne af papiret. Tuschstreger bliver til pelshår. Børnene tegner deres abe præcis, som de synes, den skal være. Bagefter former de abens kropsdele i ler og limer dem på papir. Da der vil gå et par dage, før leret er tørt og kan males på, skal aberne blive liggende i Atelieret. Børnene slutter af med at signere deres værker.

De pædagogiske gevinster vi har observeret i leg med kunst:

Vi har oplevet at børnene får mod på at prøve. Når børnene arbejder frit med at finde deres eget udtryk i kunstneriske projekter, er der ikke noget rigtigt eller forkert. Det giver dem mod til hele tiden at kaste sig ud i nye projekter.

Vi har oplevet at børnene træner vigtig øje-hånd-koordination. At tegne er at se. Børnene trænes i at overføre det, de ser, til papiret. Dermed trænes ikke bare øje-hånd-koordination og finmotorik, men også børnenes perception af verden. De får et visuelt sprog at udtrykke sig i.

Vi har oplevet at børnene opøver evner til problemløsning. I børnenes søgen efter den rigtige farveblanding eller deres forsøg med at sætte materialer sammen kan de møde problemer, de skal løse. Måske er der tip at hente fra sidekammeraten, og så trænes også samarbejde om problemløsning.

Vi oplever at vores måde at tilrettelægge vores pædagogiske læringsmiljø, er med til at skabe et mere intenst og nærværende lærings miljø. Det giver os bedre mulighed for at tilpasse aktiviteterne til gruppernes behov, hvad enten de er opdelt efter socialt definerede grupper eller aldersopdelte grupper.

I forhold til fri leg har vi legezoner på stuerne. Legezonerne er med til at mindske konflikter da disse er med til at skabe en genkendelighed for børnene som er med til at skabe ro. Vi skal være opmærksomme på at legezonerne skal være dynamiske, forstået på den måde, at de skal kunne ændres i forhold til, hvilke behov børnene har.

Det vigtigste i institutionen er, at vi følger børnenes spor. Det vil sige, at vi tilpasser læreplanstemaerne til de interesser børnene udviser. Vi tilpasser aktiviteterne så der er en balance mellem børnenes interesser, overvejelser om gruppedannelse og læreplanstemaerne.

For at undersøge hvad børnene får ud af vores måde at tilrettelægge vores pædagogiske læringsmiljø, benytter vi tilgængelige data, såsom TOPI, sprogvurderinger, vores eget udviklede dokumentationsskema. Dog er den vigtigste metode og en af de mest nærliggende måder at undersøge på, gennem samtaler med børn. Det er vigtigt at bruge dialogen som mulighed. Ikke blot for at evaluere, men også for at børnene føler sig værdsat og hørt..

I hverdagen arbejder vi med de små sejre og ser det enkelte barns potentialer for at nærme sig næste udviklingszone. Vi ser barnets kompetencer som dynamiske og ved, at de er i konstant udvikling. Derfor foregår dagligdagens rutiner og pædagogisk planlagte aktiviteter i små grupper, hvor der er plads til udfoldelse og til at forfølge børnenes nysgerrighed.

"I vuggestuen har vi ofte fokus på at stimulere børnenes sanser. En dag fandt vi fingermaling og papir frem og præsenterede børnene for farver og materialer. En af pigerne sad og observerede de andre børn i gruppen i lang tid, uden selv at tage initiativ til at forsøge at male med fingrene. Pædagogen fandt en tør pensel frem, og prøvede at børste hende inde i hånden uden maling, for

at fornemme hvordan hun ville reagere. Hun trak hånden til sig. Efter et par gange, hvor samme aktivitet blev præsenteret og pædagogen gentog øvelsen, var hun klar til selv, på eget initiativ, at forsøge at røre ved malingen og male med fingrene". – Pædagog i vuggestuen

Vi ser hvert enkelt barn og lærer det at kende. Som voksne fungerer vi, som trofaste og trygheds-skaben-de personer som guider børnene i dagligdagen. Herudover skaber og tilrettelægger vi læringsmiljøer, hvor der er plads til, at barnet selv kan tage initiativ, hvilket er med til at skabe gode forudsætninger for deltagelse både i planlagte pædagogiske aktiviteter, vokseninitierede aktiviteter og børneinitierede aktiviteter.

Ovenstående er et eksempel på, at vi ikke kan forcere børns kompetenceudvikling, men at vi kan være med til at gøre deres syn på verden større når vi motiverer dem, respekterer deres grænser og med små skridt, udfordrer dem.

I hvilken grad skaber vi et pædagogisk læringsmiljø for alle børn, hvor børnene får de bedste betingelser for at trives, lære, udvikle sig og dannes inden for disse udvalgte situationer (leg, aktiviteter, rutinesituationer)?

I Æblekassen er vi meget fokuseret på at skabe en klar og tydelig struktur i hverdagen. Vi arbejder ud fra faste ugeplaner, som er med til at skabe en god fordeling af voksenskabte pædagogiske aktiviteter og fri leg. Den frie leg bliver brugt, som et værktøj til at understøtte børnene i selv at blive i stand til at interagere med andre børn. Herudover har vi fastlagt, hvornår vi arbejder med de enkelte læreplanstemaer således, at alle teams arbejder ud fra det samme tema på samme tid. Dette gør det nemmere for personalet at sparre med hinanden og hermed sikre, at der sker en udvikling i de pædagogiske aktiviteter. Vi er også meget opmærksomme på, at hverdagsrutinerne er ens alle dage (det gælder samlinger, spisetidspunkter, hvornår vi er på legepladsen etc.).

Hvordan vil vi styrke de dele af vores pædagogiske praksis, hvor vi har vurderet, at der er behov for udvikling?

Grunden til at vi arbejder i teams er for at understøtte den praksis vi ligger for dagen. Jo flere der samarbejder des flere er der til at holde hinanden op på indgåede aftaler. Dette indbefatter dog også, at det er en løbende proces at hele tiden blive bedre til at kommunikere med hinanden, stuerne imellem. Derfor bruger vi teammøder, hvor der laves handleplaner, for hele tiden at blive skarpere på, at skabe en tydelig struktur som er til gavn, ikke kun for det enkelte barn, men for hele børnegruppen.

Samarbejde med forældre om børns læring

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Forældresamarbejde i klynge VVK I

I dagtilbudslovens §8, stk. 2 står der følgende:

”Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.”

I Klynge VVK I har vi ansvar for at skabe et tillidsfuldt og konstruktivt samarbejde med forældrebestyrelse, forældreråd, og forældregruppen som helhed.

Ledelsens fokus er at etablere et respektfuldt forældresamarbejde, som ude i de enkelte enheder, ses ved synlig og nærværende ledelse. Her menes både i den daglige pædagogiske kontakt med forældrene, og ved arrangementer som forældremøder og lokale traditioner, såsom sommerfester. Vi vægter, at de pædagogiske ledere i større eller mindre grad, har et kendskab til alle børn og forældre i enheden. De pædagogiske ledere bevæger sig dagligt rundt i enheden, og prioriterer at være i dialog med forældre og pædagogisk personale.

Ledelsen deltager også aktivt i det mere formelle forældresamarbejde omkring barnets trivsel, udvikling og dannelse. Dette kan være ved de samtaler hvor der skønnes behov for særlig rådgivning og/eller faglig sparring med det pædagogiske personale.

Information fra både ledelse og pædagogisk personale, vil altid sendes ud via vores fælles intranet, Kbh. Barn. På denne platform vil forældre kunne finde ugentlig dokumentation af de praksisnære aktiviteter i f.eks. tekst og/eller billeder.

Vi har på klyngeniveau bestemt, at vi som pædagogiske ledere skal sikre en ensartet kvalitet i kommunikationen på den enkelte enhed.

Vi udviser gennemsigtighed ved at have tilsynsrapporter, den styrkede pædagogiske læreplan, mm. synlige på de enkelte institutioners hjemmesider.

I VVK C forpligter de pædagogiske ledere og personale, sig i at inddrage forældrene i samarbejdet omkring børnenes trivsel, udvikling og dannelse. Dette med udgangspunkt i både det enkelte barn og det større børnefællesskab.

Forældrepartnerskab i Æblekassen:

Forældre og institution skal indgå i et tæt og ligeværdigt samarbejde om det enkelte barns dannelse, udvikling og trivsel for øje. I Æblekassen er det vores fornemmeste opgave at skabe en tillidsfuld ramme, som giver forældrene lyst til og mulighed for at have medansvar og være en aktiv deltager i barnets institutionsliv.

I Æblekassen ser vi forældrene, som en ressource i forhold til samarbejdet om barnet. Forældrene har uden tvivl den største indsigt i deres barn og vores ansvar er at sætte en ramme op så forældrene oplever, at vi tager dette, som udgangspunkt i samarbejdet. Jo mere vi, i Æblekassen, har af indsigt i barnets liv desto mere kan vi styrke og fremme barnets trivsel, udvikling og læring på bedst mulig vis.

Målet er at skabe en helhed for barnet og bygge bro mellem hjemmet og institutionen. Vi vil skabe de bedste forudsætninger for barnets trivsel, dannelse, læring og udvikling. Det er nemlig vores overbevisning, at et tæt samarbejde mellem Æblekassen og hjem giver barnet de bedste muligheder for at mestre livet.

Målet er, at Æblekassen indbyder til et fællesskab, hvor institutionens og forældrenes ressourcer og kundskaber bliver set, som en del af et partnerskab og skaber mening for at kunne danne os et overblik af alle aspekter af barnets udvikling. Samtidig er målet at styrke kommunikationen med forældrene og få et stærkt fundament, hvor der er tillid til at tale om det der lige rør sig, men også det der, til tider, er svært.

Sådan ses det i Æblekassen:

"Gaderobesnak"- den daglige kontakt: "Marie på 14 måneder har i en uges tid været mere ked af det, ved aflevering, end sædvanligt. I dag kan jeg se at Maries mor er meget påvirket ved aflevering. Hun får også sagt, at det ikke er rart at gå fra Marie, når hun er så ked af det. Jeg går med hende og Marie ud i garderoben og vi sætter os på bænken og tager en snak. Jeg fortæller hende om Maries dage i vuggestuen, hvordan hun har det i løbet af dagen og at hun kun er meget ked af det i et kort øjeblik efter aflevering. Jeg fortæller hende også, at min erfaring og faglige viden siger mig, at det er en helt normal reaktion, men at jeg selvfølgelig godt forstår, at det som forældre er svært at gå fra et ulykkeligt barn. Maries mor spørger, om der er noget hun og Maries far kan gøre og vi får en god snak om, hvordan vi sammen kan forsøge at ændre på, at Marie er så ulykkelig når hun bliver afleveret. Jeg giver dem det råd, at hvis de kan, så skal de med deres kropssprog og deres stemmer signalere, at de er okay med at aflevere. Hvis Marie fornemmer, at hendes forældre er rolige og trygge ved vuggestuen, så vil det smitte af på Marie. Jeg forsikrer hende om, at jeg selvfølgelig altid vil ringe, hvis Marie i løbet af dagen skulle være helt utrøstelig. Allerede et par dage efter, kan Marie afleveres til de voksne på stuen helt uden gråd og vinker glad farvel til sine forældre. Med lidt råd og vejledning med på vejen, fik Maries forældre selv vendt afleveringssituationen til at være noget hverken de eller Marie var utrygge ved" (Pædagog vuggestuen)

I Æblekassen har vi udarbejdet en detaljeret indkøringsplan, som både indeholder praktiske informationer og ligger op til, at der er tid til at skabe den første spæde voksenkontakt. Indkøringsplanen er med til at skabe de første tillidsbånd mellem hjemmet og institutionen og er med til at danne grundlag for et godt og bæredygtigt samarbejde mellem barnet, familien og Æblekassen.

Sådan ses det i Æblekassen:

Starten i Æblekassen: "Ida skal begynde i Æblekassen. Hendes forældre har på forhånd modtaget en indkøringsplan, samt andre dokumentar om hverdagen og en tjekliste for hvad Ida har brug

for at have med her hos os. Når Ida begynder på sin stue, bliver hun og hendes forældre modtaget af hendes primærpædagog, som vil have fokus på Idas og hendes forældre behov, så ida og ikke mindst forældrene får den bedst mulige start. Der vil i denne opstart periode være en ekstra tæt kontakt, så de sammen kan skabe den bedste betingelser og trygge rammer for Ida.” (Pædagog i børnehaven)

I Æblekassen tilbyder vi forældresamtaler når barnet er 1½ år, ved 4-årsalderen og ved overgangen til børnehaven eller skole, afhængigt af barnets alder. Herudover vil der altid være mulighed for trivsels-samtaler, hvis behovet for det skulle opstå, hos forældrene. Ligeledes tager institutionen initiativ til samtaler ved større eller mindre problemstillinger, vedrørende barnet.

Sådan ses det i Æblekassen:

Forældresamtaler: *”Alma er lige fyldt 4år. I Æblekassen holder vi 4 års samtaler. Pædagogen på stuen går til Almas forældre og tilbyder dem en 4 års samtale. De finder en dag der passer dem os alle, de får det skema der skal snakkes ud fra på mødet, med hjem. Forældrene kommer til samtale, og sidder med pædagogen hvor de har en dialog om Alma. Forældrene starter med at fortælle hvordan de har det i vores samspil, hvordan de ser Alma hjemme og her i Æblekassen. De hører om Almas hverdag, om hendes relationer, om hendes styrke sider, om der hvor hun er lidt udfordret, og hvor hjem og institution sammen kan styrke hende.”* (Pædagog i børnehaven)

Desuden inviterer vi, i tæt samarbejde med forældrerådet/forældregruppen som helhed, til forskellige årlige arrangementer som skal danne grobund for den gode dialog og et positivt samarbejde.

Vores forældreråd består af 8 repræsentanter.

Sådan ses det i Æblekassen:

Det at deltage i Forældrerådet: *”Det betyder noget at være en del af forældrerådet for på den måde at få medindflydelse på vores børns hverdag. Det er tydeligt at mærke, at udfordringerne ved at være en ny institution håndteres professionelt af husets personale. Det er prisværdigt at være en del af et hus, hvor forældre bliver inddraget/får mulighed for at blive inddraget i at skabe rammerne for husets gang.”* (Forældrerådsformand)

Vi arbejder med fokuseret lytning og optimerer den skriftlige kommunikation så den bliver både knivskarp og inviterende på samme tid. Vi er meget bevidste om vores brand som Reggio Emilia institution, og den betydning forældrene har i denne tænkning, og vi ønsker at dette kendes af forældrene. Vi trækker på forældregruppens ressourcer både i hverdagen, ved projekt arbejde og ved de mere festlige traditioner, som vores hus har og som vi skal have på sigt.

Sådan ses det i Æblekassen:

Vi skal flytte: *”14 forældre har meldt sig til at hjælpe med at pakke ned på Torveporten, vaske af og rydde den sidste, inden den store flyttedag den 13. september. Vi startede aften med fælles-spisning, hygge og planlægning af opgaverne. Derefter blev forældrene og personalet delt ind i hold med praktiske opgaver, og så gik vi ellers i gang. 3 timer efter, var vi klar til at flyttefirmaet kunne rykke ind fredag kl. 8.00”* (Leder i Æblekassen)

Fokuseret lytning på stemninger: *”Æblekassen nye hus danner i den grad ramme om leg og læring, og det er fantastisk at mærke de voksne engagementer ved at være flyttet, og høre, hvordan vores børn snakker om de forskellige rum”* (Forældrerådsmedlem)

Vi er opmærksomme på, at der er en god og vedvarende tillid mellem forældrene og det pædagogiske personale. Vi har fokus på ligestilling i mødet, samt et højt informationsniveau begge

veje. Samtidig vil vi løbende være opmærksomme på forældrenes engagement og lyst til at bidrage med faglige eller praktiske færdigheder ved f.eks. projekter. Disse nedslag vil også være indikator for et succesfuldt partnerskab.

Da Æblekassen er centralt beliggende på Grønttorvet og vi derfor vil have en tæt kontakt med nærmiljøet, er vi opmærksomme på stemninger. Vi evaluerer løbende forældrenes engagement og deltagelse ved planlagte pædagogiske arrangementer og retter til efter behov. Vi er meget lydhøre over for positiv og negativ feedback, og handler aktivt derefter for at skabe de bedste betingelser for et godt partnerskab.

I hvilken grad lykkes vi med, at forældrene er aktive medspillere om børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse inden for disse udvalgte dimensioner (Styrke barnets og børnefællesskabets sociale relationer, Styrke barnets sprog og motorik, Styrke barnets tryghed og tilknytning til det pædagogiske personale)?

Æblekassen er placeret på en måde så den kommer til at fungere, som det der binder mange familier sammen i nærmiljøet. Derfor har forældrepartnerskab været et naturligt fokusområde, helt fra institutionens opstart. Vi har fokus på at oparbejde et tillidsbaseret forhold til de forældre, som er tilknyttet Æblekassen. Dette sker ved, at vi kommunikerer åbent og tydeligt. Hermed skabes der grobund for at forældrene føler sig velinformeret om deres barns trivsel. Hermed er der skabt basis for, at vi, i samarbejde med forældrene, kan få skabt gode udviklingsbetingelser for barnet såvel i institutionen, som i hjemmet.

Vi har fået oparbejdet et forældrepartnerskab som gør, at vi har et højt fremmøde af forældre ved samtlige arrangementer, i løbet af året.

Hvordan vil vi styrke de dele af vores pædagogiske praksis, hvor vi har vurderet, at der er behov for udvikling?

Vi er afhængige af feedback og generel information om barnet, hvis vi skal bibeholde eller styrke vores pædagogiske praksis. Derfor er det vigtigt at vi bliver ved med at have fokus på at styrke den konstruktive dialog med forældrene. Det handler blandt andet om, at vi hele tiden bliver bedre i vores hverdagskommunikation med forældrene. Mere specifikt, at vi får overdraget både de positive såvel som negative historier om børnene.

Børn i udsatte positioner

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

Børn i udsatte positioner i VVK I

Alle børn i VVK I har krav på at blive stimuleret og blive mødt med positive forventninger. Det er afgørende, at det pædagogiske personale, på linje med forventninger til de øvrige børn i institutionerne, har positive forventninger til et barn i en udsat position.

Børn i udsatte positioner skal være en betydningsfuld del af børnefællesskabet, ligesom deres forældre er tilsvarende betydningsfulde i forældrefællesskabet.

Vi har som pædagogiske ledere i VVK I et særligt ansvar for at tilgodese (og igennem pædagogisk planlægning) at inkludere børn med særlige behov. Dette er børn, som befinder sig en potentiel udsat position og vi skal derved sikre, at barnet oplever sig som en del af fællesskabet.

Den pædagogiske planlægning er særlig vigtig i arbejdet med inklusion og børnefællesskaber. Herigennem kan vi tilrettelægge og understøtte alle børns behov i forhold til adgang til fællesskabet. Vi har fokus på gruppesammensætning, og vi bruger aktivt det enkelte barns ressourcer, når vi planlægger aktiviteter. Vi kigger på hvilke børn, der har nogle kompetencer, som andre børn kan drage nytte af. Planlægning giver os mulighed for systematisk at arbejde inkluderende, der hvor behovet er.

Når vi sætter aktiviteter i gang, er vi opmærksomme på at understøtte det barn, der er udfordret i at afkode og aflæse signaler i samspillet med de andre børn og som derfor kan have svært ved at bevare overblikket i aktiviteten.

Vi støtter op om det store fællesskab såvel som det lille fællesskab. Fællesskab og inklusion betyder ikke, at alle skal være med hele tiden.

I den frie leg er det derfor et vurderings spørgsmål, om det enkelte barn skal hjælpes ind i en igangværende leg af en voksen - om det skal være med i det eksisterende fællesskab eller om barnet skal hjælpes til selv at starte en leg.

Om det eksisterende fællesskab derved får lov at blive ”uberørt”, kommer an på den enkelte situation og det enkelte barn - den voksne tager det ansvar.

Vi arbejder aktivt med at hjælpe børnene til at få øje på hinanden. Vi opfordrer dem til at hjælpe hinanden. Vi hjælper børnene til at se hinanden og derved skabe en fællesskabsfølelse børnene imellem - inklusion er et fælles ansvar.

Forældresamarbejde er en vigtig del af vores arbejde med inkluderende fællesskaber. Sammen skal vi finde den bedste vej til, at barnet oplever sig som en del af børnefællesskabet.

Børn i udsatte positioner i Æblekassen:

Børn i udsatte positioner kræver, som udgangspunkt, et særligt fokus. Dette skal ske for at sikre en stabil og positiv udvikling, hos det enkelte udsatte barn. Disse børn skal inddrages på lige vilkår, som alle andre børn, hvilket er vigtigt i forhold til barnets generelle trivsel. I Æblekassen har vi fokus på, at udsatte børn bliver mødt af tydelige og omsorgsgivende voksne som inddrager børnene med respekt for det enkelte barns situation. Derfor vil den voksnes tilgang til opståede problematikker, blandt børnene, også variere alt efter, hvilket barn det er, som man har med at gøre. I Æblekassen skaber vi strukturerede rammer for børnene som er let genkendelige. Det gør vi for at skabe en rolig og forudsigelig hverdag som er til gavn for alle børn, men særligt til gavn for de udsatte børn.

I Æblekassen ser vi alle børn som værende ligeværdige i forhold til, potentielt set, at agere som medskabere af legefællesskaber. Derfor er det vigtigt at give børn i udsatte situationer erfaring med at indgå i fællesskaber på en måde så de får følelsen af succes ved at kunne bidrage aktivt, fremfor passivt. Derfor har det pædagogiske personale fokus på inklusion. Det kan ses ved, at vi har løsningsorienterede dialoger – fremfor blot at agere som irettesætter - med børnene, ved pludseligt opståede problemstillinger, børnene imellem. Dette er med til at skabe et inkluderende miljø, hvor børnene opmuntres til selv at løse konflikter. Herudover gør vi os evige overvejelser omkring, hvordan sammensætningen af børn skal være når vi arbejder i voksenstyrede læringsrum, såvel som i spisesituationer.

I Æblekassen har oparbejdelsen og bevaringen af det stærke familiesamarbejde et stort fokus. Vi arbejder ud fra tesen om, at børn finder ro i at kunne mærke, at forældre og institution arbejder hen mod det samme mål. Derfor er vi i tæt dialog med forældrene, hvad enten det er overdragelsen af hverdags historier eller større og mindre problemstillinger. I situationer, hvor vi oplever, at et udsat barn har særligt brug for guidning eller hjælp på anden vis, benytter vi os af netværks-samarbejde, hvad enten det er psykolog, talepædagog eller støttepædagog.

I hvilken grad bruger vi disse udvalgte pædagogiske tilgange til at sikre, at alle børn trives, lærer, udvikler sig og dannes i børnefællesskaberne (Møde alle børn med positive forventninger, Understøtte at alle børn udfordres og oplever at mestre noget, Styrke vores egne relationer til de børn, der befinder sig i udsatte positioner)?

I Æblekassen har vi et stort fokus på at inddrage de socialt udsatte børn på lige vilkår med de andre børn. Dette indebærer, at vi, i personalegruppen, har fokus på at dele de gode historier om alle børn. Ved at have et miljø, hvor der er fokus på de gode historier, bliver det nemmere at møde børnene med et åbent og imødekommende sind. Herudover har vi fokus på, at de udsatte børn får mulighed for at spejle sig i adfærd, som kan virke udviklende for deres selvforståelse, i en positiv retning. Det gør vi ved at have fokus på, hvordan vi inddeler børnene i forskellige grupper, alt efter behov. Vi har også et særligt fokus på forældresamarbejdet i forhold til de udsatte børn fordi det er vigtigt, at barnet bliver mødt med nogenlunde de samme forventninger i hjemmet, som i institutionen.

Hvordan vil vi styrke de dele af vores pædagogiske praksis, hvor vi har vurderet, at der er behov for udvikling?

I de situationer, hvor vi ikke føler, at der sker en forventet positiv udvikling, benytter vi os af et ressource-team eller af enkelte fagfolk inden for ressource-teamet (psykolog, støttepædagog, tale-/høre-pædagog etc.) til at hjælpe os med at få skabt en handleplan, til gavn for det enkelte barn.

Sammenhæng til børnehaveklassen

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? (Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)

Pædagogisk læringsmiljø med sammenhæng til børnehaveklassen i VVK I

I dagtilbudslovens §8, stk. 6 står der følgende:

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.

Fra barnet starter i vuggestue i VVK I, understøtter vi børnenes lyst til at lære.

Vi øver børnene i sammenhænge og overgange, der skaber positive erfaringer med at skulle omstille sig i nye fællesskaber. En vigtig forudsætning for at kunne indgå i skolesystemet, er at have kompetencerne til at kunne samarbejde i grupper.

Allerede i vuggestuen, understøtter vi børnenes forudsætning for at lære at behovsudsætte gennem pædagogiske aktiviteter. Vi skaber læringsmiljøer, der fordrer børnenes erfaringer med at vente på tur, at kommunikere hensigtsmæssigt med andre børn, at forstå en kollektiv besked. Derudover skal vores læringsmiljøer understøtte børnene i at få erfaring med positive voksenrelationer, hvor barnet oplever at den voksne er én man bruge til noget, én man kan regne med.

I VVK I arrangeres et skoleforberedende forløb for at gøre børnene skoleparate. Der sikres en systematik omkring de pædagogiske læringsmiljøer for børnene det sidste år inden skolestart.

Dette indebærer, at det pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn skal have fokus på at understøtte, at børnene tør møde nye udfordringer, fordybe sig, være vedholdende, kunne indgå i et børnefællesskab og tage initiativ til at indgå i relationer.

Hvert år i november, er der skoleopskrivning for alle kommunale skoler.

I VVK I sprogvurderes alle børnene senest d. 31. august året før skolestart. Dette for at sikre, at vi har fuldstændigt overblik over de kommende skolebørns sproglige niveau og eventuelle behov for særlig støtte inden skolestart.

Der afholdes skoleparathedssamtale for alle førskolebørn med forældrene i oktober måned. Samtalen er uden børn. Som forberedelse til mødet skal forældrene forberede og udfylde et skema i ”hjernen og hjertet” på Aula. Personalet på barnets stue udfylder samme skema. Samtalen tager udgangspunkt i skemaet, skoleparathed og barnets trivsel og udvikling generelt.

Inden marts (i det år, hvor barnet skal i skole), skal det selvsamme skema udfyldes igen. Det vil være muligt at se, hvor barnet har udviklet sig og om der er områder, hvor der skal sættes særligt

ind i forhold til barnets trivsel og udvikling. Det færdigudfyldte skema sendes derefter afsted til barnets skole, som en vidensdeling mellem institution og skole.

Der er oparbejdet et samarbejde i Københavns Kommune, der kaldes "Stærkt samarbejde". Hvilket betyder at der er stor fokus på samarbejde, vidensdeling, rådgivning og sparring mellem institution og skole. Dette bevirker, at overgang og samarbejde omkring jeres barn kan forløbe godt mellem de to instanser.

Overgange i Æblekassen:

Overgange fra vuggestue til børnehave:

I Æblekassen har vi udarbejdet en indkøringsplan, når barnet skal fra vuggestue til børnehave. Inden barnet starter i børnehaven og forældrene selv overtager indkøringen, aftales besøgsdage i børnehaven, hvor der er mulighed for leg og for at lære stuen at kende. Dette gør vi for at skabe genkendelighed og tryghed hos barnet, og sikrer os, at barnet har set de voksne på stuen inden opstart. Vi tilstræber at det er den samme voksen fra vuggestuen der går på besøg med barnet hver gang. Den voksne fra vuggestuen bliver i børnehaven sammen med barnet alle 4 besøgsdage, med mindre at børnehaven vurderer at barnet kan være der alene.

Vuggestuen har ansvaret for at informere forældrene om, hvornår deres barn skal starte i børnehaven, samt på hvilken stue. Vi opfordrer forældrene til at gå på besøg i børnehaven og hilse på de voksne inden barnets første dag. Den dato barnet starter i børnehaven, overtager forældrene indkøringen.

Når man starter i børnehaven, åbnes en helt ny verden, som barnet skal lære at navigere i. Derfor vægter vi tryghed og dialog med forældrene omkring barnet både før med vuggestuens personale og efter start med børnehavens personale.

Fra børnehaven til skole:

Et af de vigtigste elementer et barn skal besidde, når det skal starte i skole, er lysten til at lære. I Æblekassen tror vi på, at denne lyst er mest fremherskende hos børn som trives og som i forlængelse heraf, har et styrket selvværd. Et styrket selvværd, hos det enkelte barn, er med til at styrke deres lyst og evne til at indgå i fællesskaber, som minder om det fællesskab de vil møde, når de starter i skole. Derfor er et barns periode i børnehaven, fra start til slut, én lang tilløbsbane til skolestarten. Vi er dog overbeviste om, at et koncentreret og målrettet læringsmiljø, mod netop skolestarten er nødvendigt, det sidste år af børnenes tid i børnehaven. Derfor vil vi, fra 2021, oprette en skolebørns gruppe. Her vil vi arbejde målrettet med at styrke deres selvstændighed, nysgerrighed og deres lyst til at indgå i børnefællesskaber. Skolegruppen vil opleve forskellige ture af særlig karakter, såvel som de vil opleve at sidde i mere skolefærdighedsorienterede situationer, som f.eks. opgaveløsninger i bøger. Vores primære opgave, som institution, er at sikre, at børnene trives og at de i forlængelse heraf besidder evnen og lysten til at indgå i fællesskaber med andre børn og voksne. Derfor er det også de ansattes opgave at tale den kommende skoletid op således, at børnene får positive forventninger til denne periode af deres liv. For at dette skal lykkes er det ligeledes vigtigt at have et ekstra fokus på forældresamarbejdet, i denne tid. I Æblekassen vil vi bidrage med viden til forældrene omkring, hvad de kan forvente af reaktioner i tiden op til skolestart og når deres barn er startet i skole. Dette er især vigtigt i situationer, hvor barnet kan forventes at have en sværere skolestart end andre børn. At forældrene er klædt på til at håndtere eventuelle problemstillinger, i forhold til skoleopstart, kan være med til at lette overgangen for barnet.

I hvilken grad inddrager vi disse udvalgte perspektiver for at sikre sammenhæng i de forskellige overgange (Børnenes perspektiv, Forældrenes perspektiv, Skolens eller SFO/fritidshjemmets perspektiv)?

I Æblekassen inddrager vi barnets perspektiv ved at tage udgangspunkt i deres behov og følelser, både i overgangen fra hjemmet til vuggestue, fra vuggestue til børnehave og fra børnehave til skole. Vi tilpasser og justerer rammerne så vi sikrer os at barnet føler sig tryk, hørt og set. Vi er i tæt dialog med forældrene i alle overgange og sørger for at skabe et samarbejde mellem hjem og institution, så vi sammen kan sikre os at barnet får de bedste forudsætninger for en god start.

Hvordan vil vi styrke de dele af vores pædagogiske praksis, hvor vi har vurderet, at der er behov for udvikling?

Da vi er en forholdsvis ny institution, er vi stadigvæk i gang med at evaluere på den proces som det er at overdrage børnene til skolerne. 2021 er det første år hvor Æblekassen har nok skolebørn til at samle en skolegruppe og derved skabe et nyt samarbejde med området skoler. Formålet med samarbejdet er at skabe de bedste forudsætninger for børnene i overgangen fra Æblekassen til skolen.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

Inddragelse af lokalsamfundet i VVK I

I VVK I vil vi bruge alle de store ressourcer, som lokalsamfundet i Valby og omegn byder på. Her vil vi give børnene alsidige oplevelser og erfaringer med lokalsamfundet. For nogle børn er det deres første møder med kulturelle lokale tilbud, som her kan udvide deres erfaringsverden og deltagelsesmuligheder.

Vi har gode erfaringer med samarbejde med:

- Kirsebærhavens Bibliotek med aktiviteter på biblioteket og hjælp til bogkasser til særlige temaer
- De lokale kirker med børnegudstjenester til jul og påske.
- Nordisk Film, som har filmet nogle børnehavebørn i klyngen til ex. Melodi Grand Prix.
- Produktionsskole, hvor unge mennesker har lavet krea-projekter med børnehavebørn i klyngen
- Ungarbejdere fra lokalområdet som får deres første arbejds erfaring og bygger bro til de unge i området
- ”Stærkt samarbejde” med de lokale skoler og børnehaverne. Vi har besøg på KKFO’erne, besøg af pædagoger fra skolen i børnehaverne, udvidet overlevering om de enkelte børn, forældreoplæg om skoleparathed. Alt sammen for at skabe gode overgange til børnehaveklassen.
- De lokale kulturelle muligheder med ZOO, legepladser, togstationen, juleudstillinger mm.

Vi er opmærksomme på, at der er mange flere muligheder i lokalsamfundet med ex. idrætsforeningerne, erhvervslivet og andre frivillige ildsjæle.

Inddragelse af lokalsamfundet i Æblekassen

Da Æblekassen er centralt placeret på Grønttorvet, støtter vi op om områdets koncept og profil. Vi ønsker at blive en central medspiller i det nye beboelsesområder der vokser frem. Vi vil, i samspil med forældrene, danne en kultur, hvor Æblekassen deltager aktivt i at skabe et godt nærområde, hvor vores pædagogiske arbejde er synlig i bybilledet.

En af de meget centrale elementer i Reggio Emilia, er at inddragelsen af børnenes lokalsamfund. Dette skal ske med fokus på, at barnet oplever en helhed i dens hverdag og opvækst. Vi ser, lige uden for vores fysiske ramme, en bydel som skyder op og vi vil bevidst og målrettet være en del af dette billede. Vi inviterer til "Nabo-kaffe", hvor Æblekassen skaber muligheder for gennemsigtighed i barnets institutionsliv og hvor eventuelle nye relationer i forældregruppen kan opstå til glæde for barnet og familien som helhed.

Sådan ses det i Æblekassen:

Nabo kaffe: "Torveportens lille børnehaverum er fyldt med forældresnak og lyden af børn der leger. Der bliver serveret kaffe, og på bordet står alverdens kager og frugt, som forældrene har medbragt. Snakken går nemt, for alle i rummet er naboer eller kender hinanden fra gangene i Æblekassen" (Leder af Æblekassen)

Nærområdet: "12 store børnehavebørn er blevet inviteret til rejsegilde for vores nabo institution af bygherrerne. Vi får den hel store rundvisning, iført alt for store sikkerhedshjelme... Vi går igennem det store tomme hus og ser, hvor legepladsen skal være. Børnene stiller sig op med popcorn i hånden og ser på alle de tricks den store kran kan." (Pædagog børnehaven og leder af Æblekassen)

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

”Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal indtages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i VVK I

Børnemiljøet er sammensat af det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet. I VVK I er vi opmærksomme på at skabe og tilbyde et godt børnemiljø, da børnemiljøet har afgørende betydning for barnets mulighed for læring, udvikling og dannelse.

Det fysiske børnemiljø kan f.eks. være enhedens indretning af ude og inde arealer, muligheder for fysisk udfoldelse og stillesiddende aktiviteter, støj- og lysforhold.

Det psykiske børnemiljø omhandler barn-barn relationen og voksen-barn relationen. Det psykiske børnemiljø skal være præget af tolerance, gensidig respekt og plads til og accept af forskelligheder.

Det æstetiske børnemiljø skal inspirere det enkelte barn til blandt andet bevægelse, fordybelse og kreativ udfoldelse der fremmer fantasi, sanseoplevelser og lyst til læring. Det æstetiske børnemiljø skal understøtte barnets evne til nytænkning.

I VVK I er det ledelsens ansvar at sikre at det pædagogiske personale har øje for og tager handling hvis de oplever mistroivsel hos barnet eller i børnegruppen.

Lederen sikrer at det pædagogiske personale inddrager barnets perspektiver i udformningen og den løbende justering af børnemiljøet. I VVK I vægter vi at børnemiljøet ikke er statisk, men tilpasses med udgangspunkt i børnegruppens alder, modenhed, interesser m.m.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i Æblekassen

I Æblekassen er vi inspireret af Reggio Emilia og derfor er vores hus indrettet og inddelt i identiske rum, så børnene får en oplevelse af genkendelighed i alle rum. Ud over stuerne har huset to fællesrum, ”Træet” og atelieret, samt lange fællesarealer, som især benyttes til at udfolde sig motorisk.

Atelieret:

Æblekassens atelier er for alle børn i huset og ligesom alle vores andre rum betragter vi atelieret, som en ekstra pædagog som inspirerer og stimulerer børn og deres sanser. Atelieret bruges til at skabe oplevelser og erfaringer, hos det enkelte barn. I atelieret er der rig mulighed for at lade barnet og gruppen eksperimentere med forskellige materialer, såsom overflader, temperaturer, farver

og forskellige former for konsistens. Dette er med til at skabe sanseoplevelser og muligheder for fordybelse i den kreative proces.

I vores kreative aktiviteter er produktet ikke målet, men derimod processen i sig selv. Grunden til dette er at det er i processen, at barnet kan bruge sin fantasi, så der opstår ny viden og bevidsthed. Den voksne har mulighed for at være nysgerrig, nærværende, stille åbne spørgsmål og følge barnets spor. Barnet får medbestemmelse, som er med til at styrke dets selv. En af atelierets mange muligheder, som børnene kan benytte sig af, er vores eget lille Remida, som består af genbrugsmaterialer. Disse kan børnene bruge til at udfolde sig kreativt med. Genbrugsmaterialerne omfatter både plastikskruelåg, svampe, syltetøjsglas, stykker af stof m.m. Vi opfordrer forældrene til at medbringe genbrugsting fra hjemmet, så børnene kan bruge dem til at udfolde sig kreativt og hermed give materialerne nyt liv. I Æblekassen er vi bevidste om, at børn har forskellige måder at udtrykke sig på og at den kreative proces bare er én af dem.

Træet:

Træet fungerer som et fællesareal for både vuggestuen og børnehaven, hvor der er rig mulighed for at udfolde sig motorisk og sanseligt. Rummet indbyder til aktiviteter, hvor kroppen skaber erfaringer, og en bevidsthed opstår.

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Alsidig personlig udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Alsidig personlig udvikling i VVK I

I VVK I arbejder vi med barnets alsidig personlig udvikling med en viden om at denne er afhængig af de muligheder for læring og udvikling, som de pædagogiske medarbejdere og omgivelserne stiller til rådighed.

Den alsidige personlige udvikling handler om at støtte barnets indre kompetencer til at kunne håndtere verden fremadrettet i deres liv.

Trygt rum – børnene skal kunne udtrykke sig respektfuldt, og anerkendes i deres perspektiver og oplevelser og opleve medbestemmelse. De pædagogiske medarbejdere har ansvar for at skabe et trygt læringsmiljø så barnet får mod til at turde øve sig og danne egne erfaringer. Vi skal give mulighed for at barnet kan udtrykke sig og blive hørt om sin oplevelse af hverdagen i dagtilbud- det, dette gør at barnet oplever at have medbestemmelse og at det er betydningsfuldt i fællesska- bet.

Som pædagogiske ledelse vil vi understøtte de pædagogiske medarbejdere i at være bevidste om deres påvirkning af børnenes udviklingsmuligheder og sikre gennem blandt andet refleksion at de pædagogiske medarbejdere formår at veksle mellem at være initiativtagende og iagttagende. Det er vigtigt den pædagogiske ledelse faciliterer og giver muligheder for en pædagogisk refleksion om rammesætningen for hverdagen; gruppestørrelse og sammensætning, samt hvilket lærings- miljø vi tilbyder børnene.

Alsidig personlig udvikling i Æblekassen:

Æblekassens pædagogiske tilgang er inspireret af Reggio Emilia som ser barnet, som en kompetent medspiller og aktivt kundskabssøgende, ikke blot på det nære og på det relationelle, men også med lysten og evnen til at lære nyt, på alle områder.

Vi har et menneskesyn der lægger vægt på, at både børn og voksne er i stand til, hvis de får ordentlige vilkår at tage ansvar og udvikle sig. Vi har en tro på og en tillid til, at alle har noget at byde ind med og at hvis man bliver givet muligheden for at deltage og for at tage et fælles ansvar, så gør man det.

Vores pædagogiske tilgang er, at vi alle tager livet og læring til os forskelligt og at det derfor er vigtigt, at vi tænker både krop og sjæl ind, når vi hjælper barnet til næste udviklingstrin. Vi henter vores pædagogiske teori fra Daniel Stern - om barnets selvudvikling og barnets naturlige tendens til at søge ny viden, udforske ukendte områder, kunsten at mestre små dagligdagsting og det at vokse i sig selv - og derved blive sig selv.

Hvordan bliver jeg til mig?

Med baggrund i Reggio Emilia har vi bygget et solidt, pædagogisk fundament op. Det er det fun- dament vi baserer vores hverdag på og som præger alle dagligdagens rutiner, lige fra barnet kommer om morgenen, til det går hjem om eftermiddagen.

I Æblekassen støtter vi det enkelte barns alsidige personlige udvikling og det at blive "sig selv". Dette gør vi ved at skabe en hverdag, med rige muligheder for at erfare verden på nye og forskellige måder, i forskellige sammenhænge, i løbet af dagen. Uanset om vi arbejder med ler, leger

sammen, maler eller om vi rydder op og vasker tøj, er vi nærværende voksne og skaber muligheder for udvikling og læring.

Vi giver barnet rig mulighed for at opleve og gøre sig erfaringer, gennem planlagte aktiviteter, der vækker nysgerrighed og engagement. Vi skal udfordre det trygge og kendte og præsentere nye oplevelser der inspirerer til nye tanker og idéer hos barnet. Først skal vi dog skabe rum for, at det enkelte barn oplever at mestre noget. Hvis man har oplevelsen af, at kunne noget - at være god til noget – skabes der et mod til at kaste sig ud i det, man endnu ikke ved om man kan. Vi lærer det enkelte barn at kende, har øje for dets interesser og gør brug af deres ressourcer. Vi lader os inspirere af deres initiativer, idéer og optagethed og udvikler på vores planlagte aktiviteter og på vores hverdagsrutiner.

Et barn i børnehaven kan give udtryk for sin optagethed og følelser med både ord og kropssprog, hvor det lille barn i vuggestuen er mere afhængigt af, at vi som voksne tolker kropssprog og signaler. Uanset alder gælder det, at når vi med respekt for barnets sandhed lytter til det, som barnet giver udtryk for så giver vi det oplevelsen af at have indflydelse og medbestemmelse.

I Æblekassen er både børn og voksne en del af et fællesskab, hvor der skal være rart at være. Det tager vi alle et ansvar for og vi laver fælles regler og aftaler for, hvordan vi er sammen med hinanden.

Vi voksne støtter og guider børnene i, hvordan vi er sammen og hvordan vi passer på hinanden.

Vi hjælper med konfliktløsning og med at sætte ord på det der kan være svært at få sagt.

Vi støtter barnet i at indgå i positive og meningsfyldte relationer og vi gør det med respekt og anerkendelse for både fællesskabet og det enkelte barn. Det at barnet føler sig hørt, forstået og betydningfuldt, ser vi om en vigtig del af det erfaringsgrundlag der skal dannes, når barnet skal "blive sig selv".

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Social udvikling i VVK I

I klynge VVK I har ledelsen ansvaret for, at alle børn føler sig som en del af et fællesskab. Alle børn skal opleve at høre til, og at de kan bidrage værdifuldt til *fællesskabet*.

I VVK I har vi en LokalMed-struktur, der vægter medindflydelse, medbestemmelse og medansvar. På ledelsesniveau er vi derfor også opmærksomme på at understøtte det pædagogiske personale med henblik på at skabe faglige fællesskaber, hvor alle oplever at høre til og kunne bidrage. Vi har en forventning om, at denne grundværdi bringes ind i den pædagogiske praksis omkring børns sociale udvikling. Læringsmiljøet skal understøtte den sociale udvikling i fællesskabet, i form af pædagogiske aktiviteter og rumindretning/læringszoner. Den sociale udvikling ses ud fra tre grundværdier:

Deltagelse og Medindflydelse: Vi vægter vi det tværfaglige samarbejde mellem ledelse, medarbejdere, forældre og netværksteam. Med udgangspunkt i det enkelte barn, og ofte i hele børnegruppen, samarbejder vi om at få øje på, hvordan vi bedst muligt understøtter børnenes deltagelsesmuligheder i institutionerne.

Empati: Ledelsen er ansvarlig for at rammesætte, hvordan der i den daglige praksis arbejdes med relationerne mellem det pædagogiske personale og børnene, der bygger på ligeværd, forståelse og indlevelse.

Legen: Børns sociale læring og udvikling fremmes bl.a. via legen. Ledelsens ansvar er i denne forbindelse at skabe mulighed for, at de fysiske og personalemæssige forhold kan understøtte de pædagogiske aktiviteter. Rammerne skaber bedre muligheder for at personalet kan være optaget af hvordan de bedst positionerer sig, for at skabe social udvikling i børnefællesskaberne.

Social udvikling i Æblekassen

Børn er i konstant udvikling og søger relationer til både børn og voksne. I Æblekassen styrker vi relationer gennem det pædagogiske læringsmiljø, hvor der opbygges fællesskaber, sociale kompetencer og empati styrkes. Både i vuggestuen og i børnehaven hjælper vi børnene til at indgå i sociale sammenhænge, og sammen skabe erfaringer, som hjælper dem til at indgå i relationer og styrker dem i at håndtere konflikter. Vi har fokus på, at børnene, som udgangspunkt, selv skal tage initiativet til sociale fællesskaber og at det er den voksnes opgave at støtte op om barnets behov for at indgå i disse. Vi er også opmærksomme på, at det ikke er alle børn der giver lige stort udtryk for at have lysten til at indgå i sociale fællesskaber, hvilket vi naturligvis også har fokus på.

Kompetencen at kunne afkode andre menneskers kropssprog er vigtigt for at kunne indgå succesfuldt i et fællesskab. Derfor er alle ansatte, i Æblekassen, også opmærksomme på at være tydelige, hvad enten det er i en positiv opmuntrende situation eller om det er i en guidende eller ligefrem irettesættende situation. At de voksne er tydelige, i deres mimik og kropssprog, gør det nemmere for børnene at lære at tyde dette i forhold til andre børn. Vi er bevidste om, at vi fremstår som rollemodeller over for børnene og at vores måde at agere og reagere på bliver spejlet i børnenes opførsel. Derfor er vi ganske opsat på at videreudvikle den gode og positiv kommunikation, som vi har i Æblekassen, til gavn for børnenes sociale kompetenceudvikling.

I Æblekassen benytter vi os af værktøjet "Trin for trin". Dette giver os en god mulighed for at lære børnene at mestre nogle af de mest essentielle kompetencer, herunder empati, kontrol over vrede og konfliktløsninger. Vi kan se at børnene bliver mere bevidste om deres egne og andres følelser, hvilket er et godt grundlag for at indgå i fællesskaber.

Noget af det vi lægger allermest vægt på, i Æblekassen, er deltagelse og medindflydelse. Vi har stort fokus på at "følge børnenes spor". Ved at "følge børnenes spor" sikrer vi os, at børnenes interesse bliver fastholdt, men det har også den positive sideeffekt, at børnene føler sig inddragede og hørt. Dette styrker det enkelte barns selvværd, hvilket er med til at skabe overskud hos barnet til at agere inkluderende over for andre børn og herved styrke socialiseringsprocessen.

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtiltagelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Kommunikation og sprog i VVK I

I det pædagogiske kommunikations- og sprogarbejde bliver barnet altid set som en kompetent bidragsyder i fællesskabet.

Ifølge dagtilbudslovgivning (Børne- og Socialministeriet, 2018, §9) er ledelsen af dagtilbuddet ansvarlig for læreplansarbejdet, herunder løbende dokumentation af sammenhæng mellem mål, indhold og metoder i enhedens praksis.

I VVK I's enheder ser vi pædagogiske medarbejdere, som er i børnehøjde eller under, læner sig frem og ser interesseret ud, når de venter på barnets udspil.

Læringsmiljøet understøtter tilegnelsen af sprog og kommunikation, i form af aktiviteter og rumindretning/læringszoner.

I VVK I driver vi faglig ledelse omkring Kommunikation og Sprog ved at være helt tæt på og udarbejde delmål hen imod det ønskede sammen med det pædagogiske personale. De pædagogiske ledere retter fokus imod det pædagogiske personales kompetencer til at facilitere og rammesætte et udviklende sprogmiljø for børnene, der tager højde for børns mange måder at deltage og at lære på, samt målrettet arbejde på at inddrage og involvere børns perspektiver i hverdagslivet. Dette gøres ved at det pædagogiske leder er nærværende, giver sparring og guider det pædagogiske

personale i forhold til ønskede mål i hverdagssituationer, på stuemøder og ved målrettede indsatser. De ønskede mål bliver udarbejdet af enhederne via af arbejdet med den styrkede pædagogiske læreplan, herunder også individuelle faglige mål, gruppens mål og barnets mål. Hele klynge har deltaget i Sammen om Sprog og det er de pædagogiske lederes opgave at implementere, fastholde udviklingen sammen med det pædagogiske personale og bruge sproget herfra levende i hverdagen. Det fælles sprog og begreber, fra Sammen om Sprog, bruger de pædagogiske ledere i sparringen og guidningen sammen med det pædagogiske personale.

Kommunikation og sprog i Æblekassen

I Æblekassen skal alle børn have de bedste muligheder for at udvikle deres sprog. Derfor har vi fokus på den tidlige indsats, hvilket er med til at styrke barnets sproglige færdigheder. Foruden den daglige dialog med børnene, har vi positiv erfaring med sprogvurderinger af alle børn, hvor vi får et indblik i børnenes individuelle niveau. Resultatet udmønter et fokuseret samarbejde med forældrene omkring børnenes sprogtiltagelse. Æblekassens mål er at give børnene de bedste forudsætninger for interaktion og at børnene føler sig, inkluderet og kan bidrage til fællesskabet. Desuden er det også vigtigt at børnene føler sig rustet til at give udtryk for egne følelser og behov. Vi er opmærksomme på, at det sprogarbejde, som vi arbejder ud fra, allerede fra vuggestuen, har en afsmittende effekt på det videre forløb, både i børnehave og skole.

I Æblekassen prioriterer vi at samle børnene ved en morgensamling, hvor vi i vuggestuen synger en "God-dag-sang", hvor børnene bliver opmærksomme på hinanden og egne og andres navne. Ved hjælp af gamle danske sanglege og forskellige motoriske tiltag får vi styrket børnenes sproglige indlæring. Ligeledes holdes der en morgensamling i børnehaven, hvor børnene taler om dagens gang samt gennem dialog lærer om bogstaver, tal og tid. Vi arbejder ud fra at dialogen foregår med turtagning, leg og respekt for børnenes forskellige input. I børnehaven holdes der, på daglig basis, afslapning med børnene, hvor der er fokus på at børnene skal lære at blive opmærksomme på egen krop, som har en direkte indvirkning på børnenes trivsel og mulighed for indlæring. Vi er bevidste om at både det kognitive og det emotionelle skal stimuleres, hvilket er vigtigt i bestræbelserne på at skabe de bedste betingelser for sprogtiltagelse. Ud over de daglige samlinger, har vi også en opmærksomhed på følgende: modtagelse, pusle, overgange, måltidet, putning, garderobe, ture, daglige små grupper og overgange til hjemmet.

I Æblekassen er der plads til forskelligheder og vores fornemmeste opgave er at sikre, at børnenes individuelle niveau imødekommes og der skabes bro til nærmeste udviklingsstrin. Vi er opmærksomme på, at kommunikation er forskellig fra barn til barn. Derfor arbejder vi på at skabe et så trygt miljø, som muligt, hvilket skaber en god forudsætning for, at alle børn får lyst til at indgå i en god og sund dialog med såvel børn som voksne, i hverdagen.

Vi arbejder fokuseret med de børn som har særlige udfordringer, blandt andet ved hjælp af dialogisk læsning, særlige handleplaner, hjælp fra tale-/hørekonsulenter og visuelle pædagogiske metoder. Samtidig er vi opmærksomme på adfærd, generel trivsel, udvikling og kontakt, som kunne indikere at et barn mistrives og derfor er i risiko for at blive ekskluderet. At sprogarbejdet har haft stort fokus siden institutionen åbnede har gjort, at det er blevet nemmere at forankre det, som en del af dagligdagen.

Sådan ses det i Æblekassen:

Kunsten at UGL: *"Barn kraver op på puslebordet og stopper pludselig. Barnet er blevet optaget af, at et andet barn er kommet ind på badeværelset. "Hvad ser du?", siger den voksne. Barnet kigger op på den voksne og signalerer med mimik, at hun er blevet set og 'hørt'... Barnet smiler og kravler videre."* (Medhjælper i vuggestuen)

Det nonverbale: "Viggo græder, han har ondt i maven. Pædagogen siger, "Kom, vi går på badeværelset, så kan du få en ren ble". Viggo giver hans hånd til pædagogen. Viggo græder på puslebordet, han har også rød numse. Pædagogen skifter hans ble, ligger hånden på Viggos mave og synger stille lidt sang. Pædagogen starter en massage på Viggos arme, ben og på brystet. Viggo bliver stille. Han smiler og tårerne forsvinder. Pædagogen og Viggo kigger på hinanden. De snakker med øjerne og smiler. Pædagogen spørger Viggo, "Er du klar?". Viggo nikker og de går sammen til stuen." (Pædagog i vuggestuen)

Det første sprog: "På stuen er børnene i gang med at lege, da et barn kommer hen til mig og siger "Kravle" og begynder at kravle. Jeg er med det samme klar over, at det er fordi han gerne vil synge denne bevægelsessang. Så vi synger, "vi kravler, vi kravler" imens vi kravler rundt på gulvet. Flere børn deltager løbende i sangen. Jeg spørger en af de andre børn, hvad vi nu skal. Drengen kigger på mig, og jeg kan se, at han tænker. Jeg giver ham tid, og efter lidt tid siger han "cykle". Vi lægger os ned på gulvet og cykler med benene, sådan fortsætter sanglegen." (Pædagog i vuggestuen)

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen”.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Krop, sanser og bevægelse i klynge VVK I

I klynge VVK I har vi forskellige typer af institutioner. Disse har forskellige fysiske rammer og læringsmiljøer (ude og inde), som understøtter krop, sanser og bevægelse.

Børn er født med en naturlig lyst til at bevæge sig og udforske verden med kroppen. Derfor betragter vi det som vores vigtigste opgave at understøtte denne iboende kraft i barnet.

Fælles for alle er, at vi sikrer et inspirerende læringsmiljø for børn, hvor der er masser af bevægelse i hverdagen. Vi ønsker, at børn i VVK I udvikler sig til glade, sunde og stærke børn, som kan lide at bevæge sig. Børn, som har et godt kendskab til deres krop og deres fysiske formåen, som har selvtillid og mod til at udfordre sig selv i bevægelserne.

Det pædagogiske personale skal medvirke til, at børnene bevarer bevægelsesglæde og er fysisk aktive hver dag. Personalet omkring børnene skal være gode rollemodeller og igangsættere i forhold til bevægelse og skal motivere og støtte børnene til at blive selvhjulpne. Vi skal styrke barnets grundmotorik ved at skabe attraktive og æstetiske læringsmiljøer både ude og inde i institutionerne, der giver mulighed for sanseoplevelser og bevægelse på mange planer.

Læringsmiljøerne for krop, sanser og bevægelse skal tænkes ind i pædagogiske aktiviteter og hverdagens rutiner hele dagen igennem.

Læringsmiljøerne skal give alle børn, herunder de børn, som har begrænsede erfaringer med krop, sanser og bevægelse, mulighed for at deltage i fællesskabet og derved opnå glæde ved at bevæge sig. Det pædagogiske personale skal have øje for alle børnenes nærmeste udviklingszone. De skal nysgerrigt udvælge og bevidst følge børnenes bevægelsesinitiativer, så børnene oplever selv- og medbestemmelse som en naturlig del af deres dannelsesproces.

Forældrene inddrages via dialog og som samarbejdspartnere omkring barnets motoriske udvikling for at bygge bro mellem den pædagogiske indsats i institutionen og i hjemmet.

Krop, sanser og bevægelse i Æblekassen

”Man skal bruge hele kroppen for at lære bedst”.

Børn lærer verden og sig selv at kende gennem kroppen. Vi, som pædagoger, skal støtte dem i at udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen. Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer. Alt kommunikation og relations dannelse sker gennem kroppen.

Kroppen:

Vi ser det, som en central funktion i børns udvikling at krop, sanser og bevægelse er i fokus. Kroppen lærer allerede tildigt, i et barns udvikling, verden at kende og allerede inden det verbale sprog udvikles er barnet i stand til at kommunikere ved hjælp af det nonverbale sprog. Kroppen er indgangen til verden og vi tror på, at livet opleves igennem kroppen. For eksempel når vi sætter en pædagogisk bevægelsesaktivitet op og barnet kravler op og ned ad stole og udfordrer sin krop. I starten kan barnet være usikker på, hvorvidt det er i stand til at kravle op. Med tiden, når barnet har prøvet det flere gange, bliver barnet mere sikker når det kravler op og bliver mere fortrolig med denne nye kropslige bevægelse som lagrer sig som en kropslig erfaring.

Vi arbejder med kroppen fordi det er sjovt, fordi det er nødvendigt for at gøre den stærkere og for at lære sig selv at kende. Kroppen lærer gennem hele livet og vi tror på, at kroppen skal stimuleres i alsidige udfordringer og pædagogiske aktiviteter som både har fokus på sprog, personlig udvikling og relations dannelse, f.eks. når vi leger ”Alle mine kyllinger kom hjem” og børnene skal synge en remse samtidig med, at de skal løbe frem og tilbage og samarbejde om at fange kyllingerne. Kroppen er i fokus på mange måder og det kan også være ved stillesiddende aktiviteter, hvor man har fokus på det finmotoriske. At barnet sidder og skal putte perler på en snor, og bliver stimuleret ved at udvikle øje-hånd koordination, kan være et eksempel på dette.

Sanser:

Der er mange sanser i spil, i den pædagogiske hverdag. Vi sanser når vi spiser og smager på maden, når vi mærker regnen på vores kinder og når vi lytter til blæsten, ude på legepladsen. Vi har som mål at inddrage alle sanserne i vores pædagogiske projekter, så vi stimulerer de forskellige sanseindtryk. Vi har fokus på at inddrage uderummet, hvor vi kan sætte de forskellige sanser i spil og både stimulere de primære sanser (eks. balancesansen) så vel som de øvrige sanser (eks. smagsansen). Det kan ses når vi laver forhindringsbane på legepladsen og børnene skal gå på line i forskellige højder, eller når vi tager på tur og skal ud og udfordre en klatrevæg og i disse processer udvikle sig og opnå succes.

Sansningen er også tænkt ind i vores hverdagspædagogik, hvor det handler om at integrere sansningen i forskellige situationer, i løbet af dagen. Det kan være når vi vasker hænder og mærker vandet på vores ud. Her kan vi mærke, hvordan vandets temperatur er forskellig, hvordan sæben gør vores hænder glatte og hvordan vores fingre dufter efter vi har vasket dem.

Bevægelse:

Bevægelse handler om at realisere kroppens potentiale og muligheder. Alsidig bevægelse og udfordringer, som er med til at udvikle det enkelte barns kropslige færdigheder, er et mål for os at arbejde med, i vores pædagogiske hverdag. Bevægelse er mange ting. Her handler det både om vores tilgang til selvhjulpenhed, f.eks. i en spisesituation, hvor vi sidder ved bordet, og et af børnene spørger om de må få noget at drikke. I stedet for at hælde op til barnet, beder vi barnet om selv at skænke for derved at stimulere den finmotoriske bevægelse, ved at kunne hælde op i sit eget glas.

Det handler også om bevægelse, på et mere direkte og grundlæggende plan, hvor bevægelseslege indgår som en fast bestanddel af vores pædagogiske hverdag. Vores pædagogiske tilgang er, at kroppen både kan betragtes som værende et mål så vel som et middel. F.eks. kan et mål være at få realiseret kroppens potentiale og muligheder. At tale om kroppen, som et middel skal forstås på den måde, at bevægelse kan være med til at stimulere sprog, danne relationer og udvikle nye kompetencer.

Når vi går i "Træet" og laver baner, hvor vi hopper over forskellige forhindringer, gør vi det med et formål. Det formål er at give barnet mulighed for at perfektionere og inkorporere forskellige bevægelser i sit bevægelsesrepertoire. Et eksempel på, at bevægelse kan benyttes, som et middel er når vi laver "makker-bevægelser". Her skal man kravle under hinanden, hoppe over hinanden, stå ved siden af hinanden m.v. I den leg bruger vi bevægelse til at udvikle en sproglig forståelse. Her med fokus på forholdsord.

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Howdan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Natur, udeliv og science i VVK I

VVK C er en mangfoldig klynge. Dette kendetegner vores otte enheder, der alle er meget forskellige og har forskellige typer af inde- og uderum. Vi har vuggestuer, integrerede institutioner og udflytter-afdelinger. Nogle af enhederne ligger i lejlighedskomplekser, nogle er nybyggede, mens andre ligger i ældre bygninger. Udflytterafdelingerne ligger alle i naturrige områder udenfor Københavns kommune. Alle enhederne har legepladser tilknyttet. Læringsmiljøerne er dog udformet forskelligt og tager udgangspunkt i den enkelte enheds udearealer.

Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

I VVK C skal vi i samarbejde med forældrene understøtte en grundlæggende naturvidenskabelig dannelse af børnene. Dette gør vi ved at introducere alle klyngens børn til elementer fra hhv. natur, udeliv og science.

De pædagogiske ledere har ansvaret for at klyngens børn får erfaring med bæredygtighed og genbrug samt opnår en generel viden om menneskets påvirkning af og samspil med naturen. Alle

klyngens børn skal introduceres til forskellige typer af natur, f.eks. strand, skov, moser, vandløb, parker samt nærmiljøet rundt om de enkelte enheder.

Udeliv handler bl.a. om at give børn legemuligheder og oplevelser i og med naturen, så de får mulighed for at lære sig selv og naturen at kende.

Science i et 0-5 års perspektiv handler f.eks. om at børnene får mulighed for at eksperimentere med årsag, virkning og sammenhæng. Sammen med børnene - undersøger og udforsker det pædagogiske personale naturfænomener. Vi benytter os bl.a. af teknologiske værktøjer, f.eks. iPads. Det pædagogiske personale har et ansvar for at teknologierne bruges med et pædagogisk formål.

Natur, udeliv og science i Æblekassen

I Æblekassen anser vi det, som et bærende element, at de ansatte stiller sig nysgerrige og undrende over for den oplevede virkelighed, hos det enkelte barn. Vi følger, så at sige, barnets spor. Vi tager udgangspunkt i, hvad det enkelte barn eller børnegruppe finder interesse i, hvad enten det er naturfænomener, sanser lege eller noget helt tredje. Helt konkret handler det om, at den voksne skal være åben over for en anden oplevelse af virkeligheden end ens egen. Vi opmuntrer børnene til at turde at udfordre dem selv, så de får en oplevelse af succes. Det kan være i legesituationer, hvor barnet ikke bryder sig om at røre ved mudder eller har svært ved at klare en forhindring på legepladsen.

På vores legeplads har vi fysiske elementer som opmuntrer børnene til at udfordre dem selv, motorisk. Vi har også redskaber som giver børnene mulighed for at opleve naturens udvikling og give dem en dybere forståelse af årsag, virkning og sammenhæng i naturen. F.eks. har vi opstillet højbede med plexiglas på siderne. Disse giver børnene mulighed for at se, hvad der sker i jorden når årstiderne skifter. Vores atelier giver os mulighed for at lære at omdanne oplevede naturfænomener til kreative projekter. I disse kreative projekter har vi fokus på, at det ikke er resultatet, men der i mod processen der er det vigtigste.

I Æblekassen er vi opmærksomme på, at et fokus på naturliv, udeliv og science giver rig mulighed for, at ikke kun et enkelt barn, men også en hel børnegruppe, sammen, får en oplevelse af eller forståelse for, hvordan tingene hænger sammen. Dette kan, potentielt set, skabe øjeblikke som er med til at styrke børnefællesskabet i betydelig grad.

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Kultur, æstetik og fællesskab i VVK I

I VVK I skal det pædagogiske personale sikre pædagogiske læringsmiljøer, hvor alle børn får oplevelser med kulturelle aktiviteter. Det forudsætter en systematik, hvor kulturelle aktiviteter er en del af planlægningen.

Dette kræver, at det pædagogiske personale støtter op om barnets egen skabertrang og personlige udtryk. Derved styrkes barnets tro på sig selv og turde gå ind i nye oplevelser.

Måltiderne skal tænkes ind som et pædagogisk rum. I samarbejde med køkkener laves inspirerende og æstetiske måltider, hvor børnene præsenteres for forskellige konsistens, farver, smage og dufte. Børnene skal møde en bred vifte af mad fra hele verdenen.

Institutionens fysiske rum skal inspirere og motivere barnet og børnene skal præsenteres for mange forskellige materialer, former og udtryk i de kreative processer og aktiviteter.

Børnene i VVK I skal i deres hverdag præsenteres for mangfoldighed, forskelligheder i værdier og normer. Alle børn skal have muligheden for at opleve og få indblik i danske og andre kulturelle

traditioner og højtider. Her har det pædagogiske personale en vigtig rolle i at inkludere alle børn og deres forskelligheder. Dette ses i kommunikationen med børnene og om børnene, samt i planlægningen af den pædagogiske praksis, hvor alle børn har deltagelsesmuligheder i fællesskabet.

Kultur, æstetik og fællesskab i Æblekassen

I Æblekassen ønsker vi, at alle børn, som udgangspunkt, skal have lige muligheder for at deltage i fællesskaber, uanset det enkelte barns kulturelle baggrund. Vi oplever, at børnene er nysgerrige på hinandens forskellige baggrunde, hvilket er med til at gøre de ansattes arbejde nemmere i forhold til at skabe dialog om forskelligheder. Typisk benytter vi os af traditionelle kulturelle begivenheder, såsom påske, jul, fastelavn etc., til at tage fat på disse emner, men det kan lige så vel ske i situationer, hvor et barn, på egen hånd, begynder at fortælle om sin families kulturelle traditioner. Vi er overbeviste om, at vi er med til at skabe tolerance og empati, børnene imellem, ved at have fokus på ovennævnte.

I dagligdagen gør vi os overvejelser om, hvor vigtigt det er for de voksne at have det rette engagements-niveau, hvad enten det er i dagligdagskommunikation eller i en pædagogisk opstillet situation. Vi tror på, at højt engagement hos de voksne er med til at understøtte barnets æstetiske læreproces, herunder nysgerrighed, sansning, leg og ikke mindst barnets fantasi.

Evalueringsskulturer

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringsskulturer i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Det er ikke et lovkrav at beskrive dagtilbuddets dokumentations- og evalueringspraksis i den pædagogiske læreplan, men det kan være en fordel i udarbejdelsen af læreplanen at forholde sig til den løbende opfølgning og evaluering af indholdet i læreplanen.

Hvordan skaber vi en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

”Evaluerende pædagogisk praksis handler om løbende og systematisk at evaluere sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnegruppens trivsel, læring, udvikling og dannelse. En systematisk evaluerende pædagogisk praksis styrker kvaliteten af det pædagogiske læringsmiljø og sikrer, at det hele tiden er justeret og tilpasset den aktuelle børnegruppes behov.”
(Redskab til selvevaluering)

I Æblekassen har vi valgt at udarbejde et dokumentationsskema med inspiration i Reggio Emilias principper, som understøttes af billeddokumentation. Dette skema benyttes i arbejdet med de 12 pædagogiske mål. Skemaet har fokus på udviklingen af det enkelte barn, både fysisk og psykisk, men skemaet fokuserer også på barnet i forhold til fællesskabet. Vi har systematisk planlagt en evalueringsuge under hvert læreplanstema, så vi sikrer en relevant og kontinuerlig evaluering hele året. Her medbringer det pædagogiske personale deres dokumentationsskemaer, hvor SMTTE-modellen benyttes som metode til at mål- og rammesætte det videre arbejde. På denne måde kan personalet skabe rammerne for det pædagogiske læringsmiljø, så det hele tiden tager udgangspunkt i børnegruppen og det enkelte barns udvikling. Stuernes evaluering efter hvert læreplanstema bliver løbende tilføjet til den pædagogiske læreplan. Dette betyder at det konstant vil være en aktuel læreplan der arbejdes ud fra og er tilgængelig på Æblekassens hjemmeside. Den pædagogiske læreplan bliver på denne måde en integreret, implementeret og levende.

Vi vil formidle vores visioner og mål for Æblekassens pædagogiske arbejde ved forældremøder og gennem vores daglige dialog med forældrene. Samtidig er den pædagogiske læreplan et fast punkt ved forælderrådsmøderne, hvor forældrene får et indblik i Æblekassens faglighed og samtidig kan bidrage til en mere nuanceret evaluering af den pædagogiske læreplan.

Bilag 1: Dokumentationsskema bestående af to sider (udviklet af Æblekassen).

Skemaet understøttes af billeddokumentation, der skal medvirke til at nuancere det dokumenterede.

Dato:	Pædagogisk aktivitet:					Udfyld af:
Navn						
Deltagelse						
Observerende?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nysgerrig?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tilbageholdende?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aktivt deltagende?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Viser initiativ?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Samspil						
Opsøger barnet den voksne?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opsøger barnet positiv kontakt til de andre børn?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Personlig udvikling						
Udfordrer aktiviteten?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Grad af engagement?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Er aktiviteten for let?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Er aktiviteten for svær?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Dato:

Pædagogisk aktivitet:

Udfyld af:

Egen refleksion	
Har jeg tænkt over placeringen af børnene? (Sociale kompetencer)	☐ ☐ ☐
Hvordan har min egen deltagelse været?	☐ ☐ ☐
Har jeg haft fokus i processen?	☐ ☐ ☐
Har jeg givet plads til børnenes initiativer?	☐ ☐ ☐

Noter: - Spørgsmål til inspiration

- Gik aktiviteten som planlagt?
- Hvad gik anderledes end forventet?
- Fik du nye idéer til projektet eller nye aktiviteter?
- Så du noget du ikke havde forventet?

Bilag 2: SMTTE-model til handling

INDHOLD Hvad vil vi arbejde med?	
MÅL Hvad vil vi gerne opnå?	
TILTAG Hvad vil vi gøre for at nå målet?	ANSVARLIG Hvem gør hvad?
TEGN Hvad vil vi se efter for at vurdere, om vi er på vej til at nå målet?	
OPFØLGNING Hvordan og hvornår vil vi vurdere, om vi har nået målet?	ANSVARLIG Hvem gør hvad?

Forskellige tematiske materialer dykker ned i viden om et tema og giver inspiration til dialog og handling. Her er bl.a. materialer om evaluerende pædagogisk praksis, som understøtter en systematisk tilgang til det at evaluere.

Der offentliggøres løbende nye temaer.

Alle materialer kan findes på www.emu.dk/omraade/dagtilbud